

**Federaal
Planbureau**
Economische analyses en vooruitzichten

**Instituut
voor de Nationale
Rekeningen**

Economische vooruitzichten 2013

Februari 2013

Kunstlaan 47-49
1000 Brussel

E-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Henri Bogaert

Wettelijk Depot: D/2013/7433/4

Disponibile en français

Inhoudstafel

Woord vooraf.....	1
Samenvatting.....	3
1. De internationale omgeving.....	5
1.1. Evolutie van de wereldeconomie	5
1.2. Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners	7
1.3. Rentevoeten en wisselkoersen	8
1.4. Onzekerheden	9
2. Het bbp en zijn belangrijkste bestedingscomponenten	10
2.1. Economische groei	10
2.2. Consumptieve bestedingen van de particulieren	10
2.3. Bedrijfsinvesteringen	12
2.4. Investeringen in woongebouwen	13
2.5. Overheidsconsumptie en -investeringen	13
2.6. Voorraadwijzigingen	14
2.7. Uitvoer en invoer	14
3. Ontwikkeling van prijzen en lonen.....	16
3.1. Binnenlands prijsverloop	16
3.2. Indexering overheidslonen en sociale uitkeringen	18
3.3. Loonontwikkeling in de marktsector	18
3.3.1. Ontwikkeling van de loonkosten	18
3.3.2. Werkgeversbijdrageverminderingen, loonsubsidies en werkbonus	19
3.3.3. Ontwikkeling van de loonquote	20
4. Arbeidsmarkt	21
Bijlage	26

Lijst van tabellen

Tabel 1	Opbouw van de uurloonkosten in de marktsector	19
Tabel 2	Ex ante loonlastenverlagingen voor de ondernemingen en de gezinnen	20

Lijst van figuren

Figuur 1	Kwartaalverloop van de wereldhandel	5
Figuur 2	Economic sentiment indicator eurozone	6
Figuur 3	Kwartaalverloop van het bbp in volume	6
Figuur 4	Kwartaalverloop van het bbp in volume	7
Figuur 5	Renteverschillen op overheidsobligaties t.o.v. Duitsland	8
Figuur 6	Kwartaalverloop van het Belgische bbp in volume	10
Figuur 7	Particuliere consumptie in volume	11
Figuur 8	Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote	11
Figuur 9	Bedrijfsinvesteringen in volume	12
Figuur 10	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	12
Figuur 11	Investeringen in woongebouwen in volume	13
Figuur 12	Uitvoer van goederen en diensten	14
Figuur 13	Inflatie: verloop op kwartaalbasis	16
Figuur 14	Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen	17
Figuur 15	Ontwikkeling van de loonquote	20
Figuur 16	Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector	21
Figuur 17	Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad	23
Figuur 18	Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking	24

Woord vooraf

Overeenkomstig de wet van 21 december 1994 heeft het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) de cijfers van de economische begroting meegedeeld aan de minister van Economie. Volgens de gangbare procedure heeft het Federaal Planbureau (FPB) een voorstel van economische begroting voorgelegd aan het wetenschappelijk comité en aan de raad van bestuur van het INR. Laatstgenoemde keurt de definitieve cijfers goed en draagt de eindverantwoordelijkheid. Het wetenschappelijk comité heeft een gunstig advies uitgebracht over de economische begroting.

Deze vooruitzichten houden rekening met de jaaraggregaten die gepubliceerd werden in deel 2 van de Nationale rekeningen 2011 ('Gedetailleerde rekeningen en tabellen'), alsook met de voornaamste aggregaten tot het derde kwartaal van 2012 en met de flashraming voor het bbp in het vierde kwartaal.

De hypothesen in verband met de internationale omgeving zijn gebaseerd op recente consensusvooruitzichten (Consensus Economics) en kwartaalramingen van de wereldgoederenhandel die opgesteld werden door het Nederlandse Centraal Planbureau. De evolutie van de financiële variabelen (wisselkoersen, rentevoeten, olieprijsen) werd afgeleid uit de verwachtingen van de financiële markten van eind januari. De vooruitzichten voor België werden gegenereerd aan de hand van de jaar- en de kwartaalversie van het Modtrim-model, dat op het FPB werd ontwikkeld.

Deze vooruitzichten werden voltooid op 7 februari 2013.

Henri Bogaert

Commissaris van het Federaal Planbureau

Jean-Marc Delporte

Voorzitter van de Raad van Bestuur van het
Instituut voor de Nationale Rekeningen

Kerncijfers voor de Belgische economie*Wijzigingspercentages in volume - tenzij anders vermeld*

	2010	2011	2012	2013
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2,7	0,2	-0,7	0,3
Consumptieve bestedingen van de overheid	0,7	0,8	0,6	0,9
Bruto vaste kapitaalvorming	-1,4	4,1	-0,2	-1,3
Totaal van de nationale bestedingen	1,7	1,8	-0,7	0,1
Uitvoer van goederen en diensten	9,6	5,5	0,6	0,5
Invoer van goederen en diensten	8,9	5,6	0,0	0,4
Netto-uitvoer (bijdrage tot de groei van het bbp)	0,7	0,0	0,5	0,1
Bruto binnenlands product	2,4	1,8	-0,2	0,2
Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2,2	3,5	2,8	1,0
Gezondheidsindex	1,7	3,1	2,6	1,1
Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	-1,2	-0,8	0,1	0,6
Spaarquote van de particulieren (in % van het beschikbaar inkomen)	15,4	14,4	15,0	15,2
Binnenlandse werkgelegenheid (jaargemiddelde verandering, in duizendtallen)	30,8	61,6	7,7	0,8
Werkloosheidsgraad (Eurostatstandaard, jaargemiddelde)	8,3	7,2	7,4	7,6
Saldo lopende rekening (betalingsbalans, in % van het bbp)	1,9	-1,4	-0,8	-0,6
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro)	132,7	139,2	128,6	134,5
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (%)	0,8	1,4	0,6	0,4
Lange rente (OLO, 10 jaar) (%)	3,4	4,2	3,0	2,4

Samenvatting

De Europese schuldencrisis is na de zomer van 2012 minder acuut geworden. De bereidheid van de ECB om (onder voorwaarden) onbeperkt overheidsobligaties te kopen van landen die om Europese steun zouden vragen, heeft de spanningen op de financiële markten gevoelig doen afnemen. Door het aanhoudend pessimisme bij producenten en consumenten en het restrictieve begrotingsbeleid zou de economie van de eurozone als geheel echter verder zijn gekrompen in het vierde kwartaal van 2012, wat op jaarbasis resulteert in een negatieve bbp-groei van -0,4 %.

De economische activiteit in de eurozone lijkt momenteel uit te bodemen, getuige de recente lichte verbetering van een aantal vertrouwensindicatoren, en zou in de loop van 2013 langzaam hernemen. Die herneming vindt haar oorsprong in een geleidelijke groeiversnelling van de wereld economie, gedragen door de opkomende economieën, en in een verder vertrouwensherstel door de verbeterde situatie op de financiële markten. Niettemin zou de economie van de eurozone in 2013 op jaarbasis nog een lichte krimp laten optekenen (-0,1 %).

Het internationaal scenario blijft uitermate onzeker. Vooral de doeltreffendheid waarmee de eurocrisis wordt bestreden zal bepalend zijn voor de ontwikkeling van het vertrouwen van beleggers, producenten en consumenten. Een heropflakking van de spanningen op de financiële markten kan het basisscenario in het gedrang brengen. Een sneller dan verwacht vertrouwensherstel kan de groei daarentegen hoger doen uitkomen.

De verzwakking van de Belgische conjunctuur manifesteerde zich reeds in de tweede helft van 2011 en hield aan in 2012. De economische activiteit kromp in het tweede kwartaal zelfs met 0,5 %. Tegen de achtergrond van een schuchter internationaal conjunctuurherstel zou de groei van de economische activiteit in België in de loop van dit jaar geleidelijk aantrekken (tot 0,3 % in het vierde kwartaal) onder impuls van de uitvoer. Op jaarbasis resulteert dat in een daling van de economische activiteit in 2012 (-0,2 %) en een herneming van amper 0,2 % in 2013. Ondanks de beperkte uitvoergroei levert de netto-uitvoer in beide jaren een positieve bijdrage tot de economische groei. Door de zwakke binnenlandse vraag nemen de invoerbehoefte immers nauwelijks toe.

De Belgische uitvoer boette vanaf het tweede kwartaal van 2012 aan kracht in door de groeivertraging van de buitenlandse afzetmarkten. De uitvoergroei zou in de loop van 2013 geleidelijk toenemen onder impuls van de internationale conjunctuurverbetering en op jaarbasis een gelijkaardige (bescheiden) groei laten optekenen als in 2012. De netto-uitvoer zou dit jaar een positieve bijdrage van 0,1 procentpunt leveren tot de economische groei. Samen met de lagere olieprijs zorgt dat voor een daling van het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans.

Ondanks de zwakke conjunctuur en de begrotingsmaatregelen zou de koopkracht van de gezinnen toenemen in 2012 en 2013, o.m. doordat de indexering van de lonen en de sociale uitkeringen de inflatie overtreft. Het consumentenvertrouwen is sedert midden 2011 evenwel sterk afgenomen, vooral door de toegenomen vrees voor werkloosheid. Als gevolg daarvan daalde de particuliere consumptie in 2012 voor het eerst in 20 jaar (-0,7 %) en steeg de particuliere spaarquote tot 15 %. De investeringen in woongebouwen vielen voor het tweede jaar op rij fors terug (-3 %). Aangezien de hoge werkloosheid

blijft wegen op het consumentenvertrouwen, zouden de gezinnen in 2013 nog een iets groter deel van hun inkomen sparen, waardoor de particuliere consumptie slechts in beperkte mate herneemt (0,3 %), en zouden de investeringen in woongebouwen opnieuw een negatieve jaargroei laten optekenen (-1,6 %).

De investeringen van de ondernemingen staan sedert midden 2011 onder druk door de tegenvallende afzetperspectieven. Het ondernemersvertrouwen viel in de loop van 2011 sterk terug en bleef vorig jaar op een laag niveau. Ook de verminderde rendabiliteit en afbrokkelende capaciteitsbezettingsgraad zorgden voor een weinig aantrekkelijk investeringsklimaat. Met een toename van 0,6 % hielden de bedrijfsinvesteringen in 2012 nog behoorlijk stand, maar dit jaar zouden ze met 0,4 % worden terugschroefd.

Rekening houdend met alle gekende maatregelen zou de jaarlijkse volumegroei van de overheidsconsumptie in 2013 beperkt blijven tot 0,9 %. Het groeipad van de overheidsinvesteringen wordt in belangrijke mate bepaald door infrastructuurwerken van de lokale overheid. Na een toename van in totaal 7,9 % tijdens de periode 2011-2012, zouden de overheidsinvesteringen dit jaar dalen met 7,4 %.

Als gevolg van de conjunctuurverzwakking begon de binnenlandse werkgelegenheid in de loop van 2012 te dalen (al kwam ze op jaarbasis toch nog 7 700 personen hoger uit dan in 2011). De moeilijke situatie op de arbeidsmarkt leidde tot een stijging van de werkloosheid met 8 500 personen.

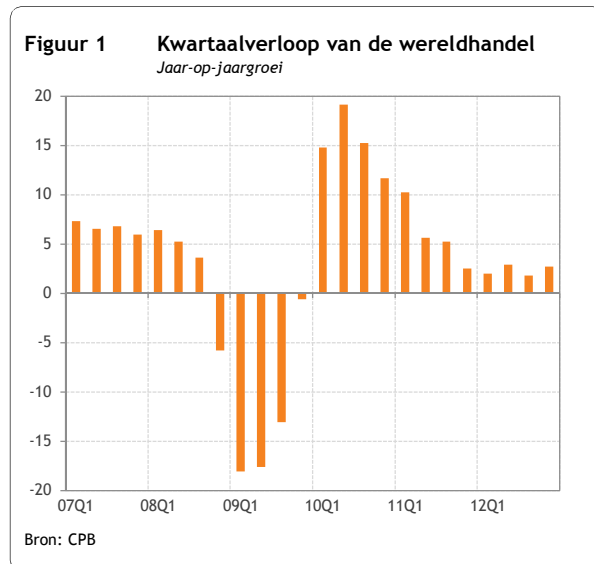
De werkgelegenheid zou zich op jaarbasis stabiliseren in 2013. Tegen de achtergrond van een toename van de beroepsbevolking, neemt het aantal werklozen (met inbegrip van de oudere niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigden) toe met ruim 25 000. De geharmoniseerde Eurostat-werkloosheidsgraad (berekend op basis van de arbeidskrachtenenquête) zou dit jaar uitkomen op 7,6 %, t.o.v. 7,2 % in 2011.

De Belgische inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen, zou afkoelen van 2,8 % in 2012 tot 1 % in 2013. Die vertraging is grotendeels toe te schrijven aan een daling van de energieprijzen, die zowel beïnvloed worden door een daling van de olieprijsen uitgedrukt in euro als door de prijsverlagingen voor gas en elektriciteit die enkele leveranciers begin dit jaar doorvoerden. Bovendien wordt het effect van de solden op de consumptieprijzen voortaan in het indexcijfer doorgerekend. De groei van de gezondheidsindex, die niet beïnvloed wordt door het prijsverloop van benzine en diesel, kent een iets minder uitgesproken vertraging van 2,6 % in 2012 tot 1,1 % in 2013. De huidige spilindex voor de overheidswedden en sociale uitkeringen (122,01) wordt dit jaar niet overschreden.

1. De internationale omgeving

1.1. Evolutie van de wereldeconomie¹

De in 2011 opgetekende afkoeling van de wereldeconomie zette zich door in 2012 (zie figuur 1), vooral onder invloed van de Europese schulden crisis. De vrees voor het uiteenvallen van de eurozone en de

daaruit voortvloeiende onrust op de financiële markten wogen sterk op het vertrouwen van consumenten en producenten en leidden samen met het restrictieve begrotingsbeleid tot een recessie in Europa en tot een groeivertraging in de opkomende economieën.

De bereidheid van de ECB om (onder voorwaarden) onbeperkt overheidsobligaties te kopen van landen die om Europese steun zouden vragen, deed de onrust op de financiële markten rond de schulden crisis afnemen tijdens de tweede helft van 2012 en stopte uiteindelijk ook de daling van het vertrouwen. Samen met de aanzienlijke versoepeling van het monetair en budgettair beleid in China zou dat leiden tot een geleidelijk aantrekkende groei van de wereldeconomie in de loop van 2013. Een snel en krachtig herstel lijkt weinig waarschijnlijk, gezien de verdere sanering van de schuldposities van de privésector en de overheden in de ontwikkelde economieën.

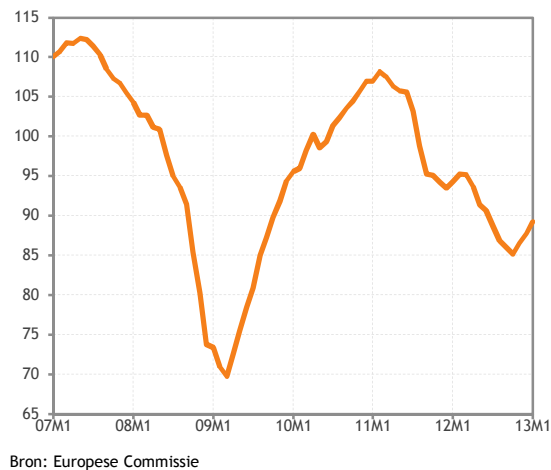
De Amerikaanse bbp-groei bedroeg gemiddeld 0,4 % per kwartaal in de eerste helft van 2012. Het uitgesproken kwartaalprofiel in de tweede jaarhelft (0,8 % en 0 %) was toe te schrijven aan schommelingen in de overheidsconsumptie (vooral militaire uitgaven) en in de voorraadvorming. De investeringen en de particuliere consumptie namen immers toe in het vierde kwartaal. Dit jaar zou de groei gedragen worden door het herstel van de huizenmarkt, door de jobcreatie en door de uitvoer, die zou profiteren van een aantrekkende wereldhandel. De aanzienlijke besparingen bij de overheid zullen echter wegen op de economische activiteit, waardoor de bbp-groei op jaarbasis zou vertragen tot 1,9 % in 2013 (t.o.v. 2,2 % in 2012).

De Amerikaanse bbp-groei bedroeg gemiddeld 0,4 % per kwartaal in de eerste helft van 2012. Het uitgesproken kwartaalprofiel in de tweede jaarhelft (0,8 % en 0 %) was toe te schrijven aan schommelingen in de overheidsconsumptie (vooral militaire uitgaven) en in de voorraadvorming. De investeringen en de particuliere consumptie namen immers toe in het vierde kwartaal. Dit jaar zou de groei gedragen worden door het herstel van de huizenmarkt, door de jobcreatie en door de uitvoer, die zou profiteren van een aantrekkende wereldhandel. De aanzienlijke besparingen bij de overheid zullen echter wegen op de economische activiteit, waardoor de bbp-groei op jaarbasis zou vertragen tot 1,9 % in 2013 (t.o.v. 2,2 % in 2012).

De economische groei in de eurozone was voor het laatst positief in het derde kwartaal van 2011. In het tweede en derde kwartaal van 2012 bleef de krimp beperkt tot resp. -0,2 % en -0,1 %, maar door het pessimisme bij producenten en consumenten en het restrictieve begrotingsbeleid zou de economische activiteit verder zijn gekrompen in het vierde kwartaal van 2012, wat op jaarbasis resulteert in een negatieve bbp-groei van -0,4 %. De economische activiteit in de eurozone lijkt momenteel uit te bodemen, getuige de recente lichte verbetering van een aantal vertrouwensindicatoren (zoals de 'economic sentiment indicator' in figuur 2), en zou in de loop van 2013 langzaam hernemen. Die herneming vindt

¹ De in dit hoofdstuk vermelde jaargroecijfers voor het bbp in 2013 zijn gebaseerd op consensusvooruitzichten van Consensus Economics (januari 2013).

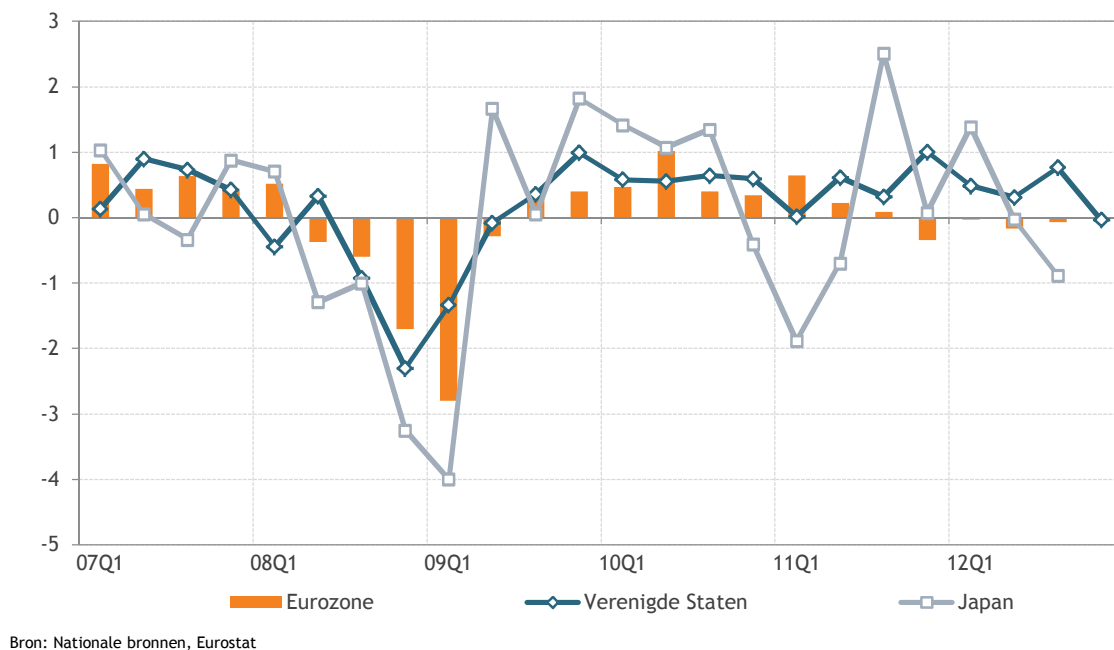
Figuur 2 Economic sentiment indicator eurozone
Index, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden

haar oorsprong in een geleidelijke groeiversneling van de wereldeconomie, gedragen door de opkomende economieën, en in een verder vertrouwensherstel door de verbeterde situatie op de financiële markten. De bbp-groei zou positief worden vanaf het tweede kwartaal van 2013, maar beperkt blijven tegen de achtergrond van de aanhoudende budgettaire consolidatie, de strenge kredietvoorwaarden en de ongunstige situatie op de arbeidsmarkt. Door een ongunstig overloopeffect zou de economie van de eurozone op jaarbasis nog een lichte krimp laten optekenen (-0,1 %).

Na een sterke groei in het eerste kwartaal onder invloed van de wederopbouw na de aardbeving en een stagnatie in het tweede kwartaal, kromp de Japanse economie sterk in het derde kwartaal van 2012. Dat was vooral te wijten aan een forse terugval van de uitvoer, die getroffen werd door de verminderde vraag uit Europa en China, en aan een daling van de particuliere consumptie door het beëindigen van de maatregelen ter bevordering van de aankoop van milieuvriendelijke wagens. De Japanse economie zou in de loop van dit jaar geleidelijk hernemen onder invloed van een meer dynamische wereldhandel en een belangrijk pakket stimuleringsmaatregelen, maar op jaarbasis zou de bbp-groei slechts 0,7 % bedragen, t.o.v. 2 % in 2012.

Figuur 3 Kwartaalverloop van het bbp in volume
Kwartaal-op-kwartaalgroei, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

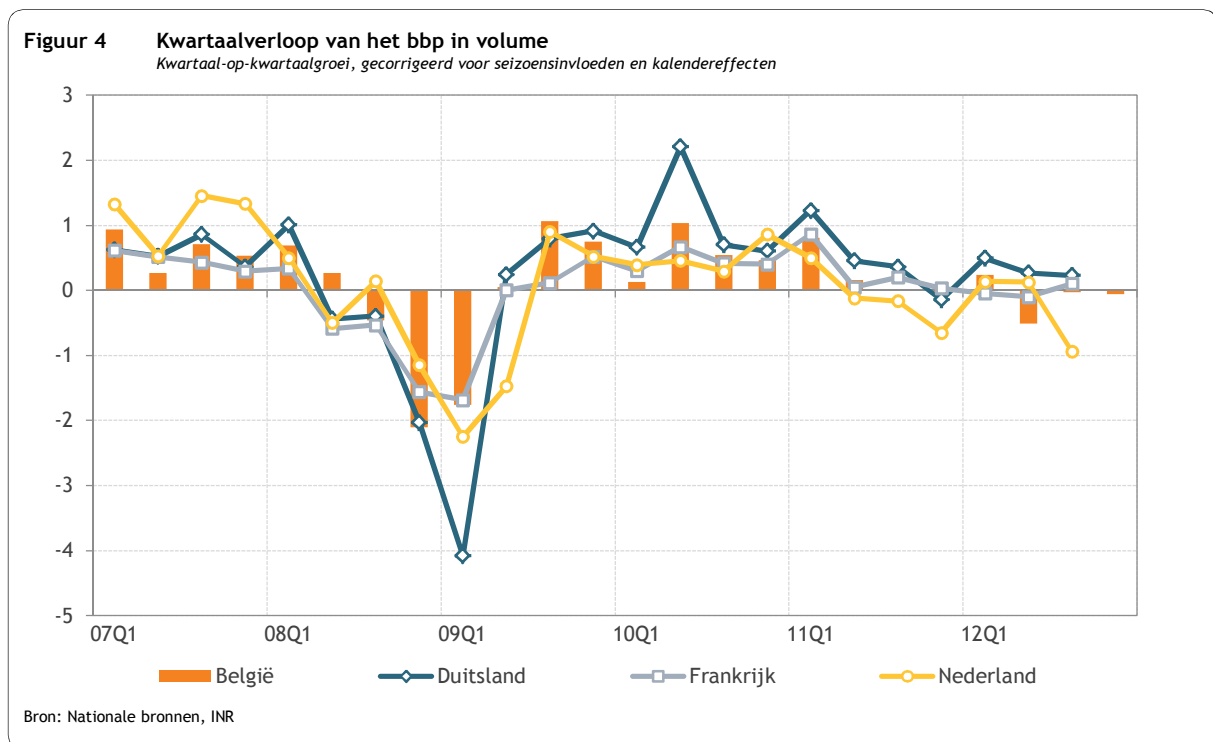

De groei van de Chinese economie versnelde in het vierde kwartaal van 2012, na zeven opeenvolgende kwartalen van groeivertraging als gevolg van een restrictiever monetair beleid en de negatieve effecten van de Europese schuldencrisis. Door het opdrijven van de kredietgroei en door een expansiever

budgettaire beleid zou de bbp-groei in de loop van dit jaar verder aantrekken. Op jaarbasis zou de bbp-groei in 2013 uitkomen op 8,5 %, na 7,8 % vorig jaar.

1.2. Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners

De Belgische economie stagneerde in het derde kwartaal van 2012, terwijl de Franse en Duitse economieën nog licht groeiden en de Nederlandse economische activiteit fors terugliep (-0,9 %). Ook in jaar-op-jaartermen valt de slechte groeiprestatie van Nederland op (-1,3 %) als gevolg van de ingrijpende besparingspolitiek en de crisis op de huizenmarkt. De Duitse economie bleek het meest bestand tegen de wereldwijde groeivertraging (jaar-op-jaargroei van 0,9 %) dankzij een relatief sterke particuliere consumptie, wat veel minder het geval was in België (-0,3 %) en Frankrijk (0 %). In het vierde kwartaal van 2012 daalde de Belgische economische activiteit met 0,1 %, maar ook bij onze belangrijkste handelspartners werd een krimp verwacht bij het afsluiten van deze vooruitzichten.

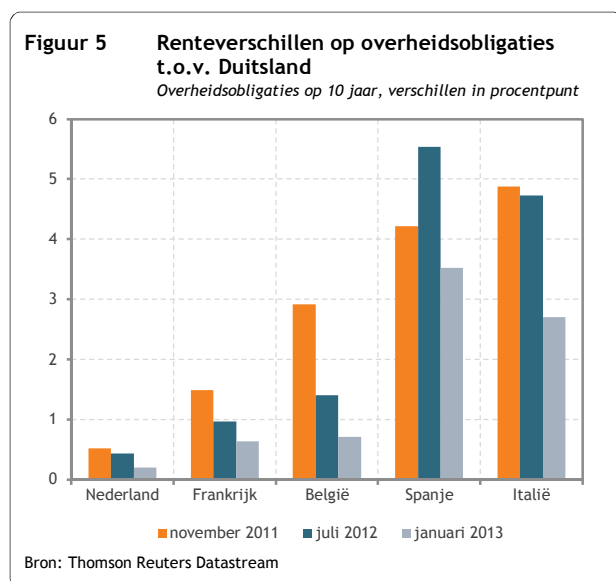
De groei van de Duitse economie vertraagde, maar bleef positief gedurende de eerste drie kwartalen van vorig jaar. De minder dynamische groei van de wereldeconomie woog vooral op de uitvoervraag naar investeringsgoederen, waarin Duitsland gespecialiseerd is. De groei van de binnenlandse vraag werd weliswaar afgeremd door de schuldencrisis (die het vertrouwen van consumenten en bedrijven aantastte), maar hield stand door de extreem lage rentevoeten en de lage werkloosheidsgraad. De zeer dynamische bouwinvesteringen ondersteunden eveneens de binnenlandse vraag. In het zog van een herstellende buitenlandse vraag zou de groei van de Duitse economie in de loop van 2013 aan kracht winnen. Op jaarbasis zou de bbp-groei in 2013 (0,7 %) nagenoeg gelijk zijn aan die van vorig jaar (0,8 %).

De Franse economie stagneert sinds eind 2011. De toenemende werkloosheidsgraad woog op de particuliere consumptie, terwijl de bouwinvesteringen bijzonder zwak bleken. De lage winstgevendheid en de verscherpte kredietvoorwaarden drukten bovendien de bedrijfsinvesteringen. Ondanks het restrictieve budgettaire beleid zou de Franse economische groei in de loop van dit jaar terug aantrekken, maar op jaarbasis beperkt blijven tot 0,1 % (net als in 2012).

Na een sterke terugval in de tweede helft van 2011 en een licht positieve groei in de eerste helft van 2012, kromp de Nederlandse economie fors in het derde kwartaal. De uitvoer leed onder de vertraging van de wereldhandel, de overheidsconsumptie werd gedrukt door forse besparingen en de koopkrachtdaling (o.m. door belastingverhogingen) leidde tot een daling van de particuliere consumptie. Bovendien wordt de woningmarkt gekenmerkt door dalende prijzen, die aanleiding geven tot negatieve vermogens-effecten en dalende investeringen. Terwijl de buitenlandse vraag in de loop van dit jaar zou aantrekken, zou de binnenlandse vraag als gevolg van de hierboven geciteerde factoren zwak blijven. Op jaarbasis zou de Nederlandse bbp-groei uitkomen op -0,2 % in 2013, na een krimp van 0,9 % in 2012.

1.3. Rentevoeten en wisselkoersen²

De Europese centrale bank verlaagde haar herfinancieringsrente in 2012 met 25 basispunten tot 0,75 %. Gezien de ongunstige groeivoorzichten is een nieuwe renteverlaging mogelijk, al lijkt het weinig

waarschijnlijk dat dit de economische activiteit veel zou aanzwengelen. De aankondiging van de ECB dat het onder bepaalde voorwaarden overheidsobligaties van eurolanden in nood zou opkopen, leidde tot een forse daling van de langetermijnrente in die landen en tot een aanzienlijke daling van de gemiddelde langetermijnrente in de eurozone. De Belgische langetermijnrente bereikte in december vorig jaar een recordlaagte (2,1 %), maar is net als de Duitse langetermijnrente ondertussen licht gestegen. De afgenomen vrees voor het uiteenvallen van de eurozone verminderde de voorbije maanden de belangstelling voor Amerikaanse over-

heidsobligaties als veilige haven, waardoor de Amerikaanse langetermijnrente licht hernam.

De vrees voor het uiteenvallen van de eurozone leidde in de eerste helft van 2012 tot een forse depreciatie van de euro tegenover de meeste munten, maar toen duidelijk werd dat de ECB de euro met alle middelen zou verdedigen begon de euro zich te herstellen. Niettemin daalde de nominale effectieve wisselkoers voor België (de gewogen gemiddelde wisselkoers van de euro t.o.v. de munten van onze belangrijkste handelspartners) op jaarbasis met 1,5 % vorig jaar, maar in 2013 zou hij met 0,6 % appreciëren.

² Deze technische hypothesen zijn gebaseerd op de termijntoetsen van eind januari 2013.

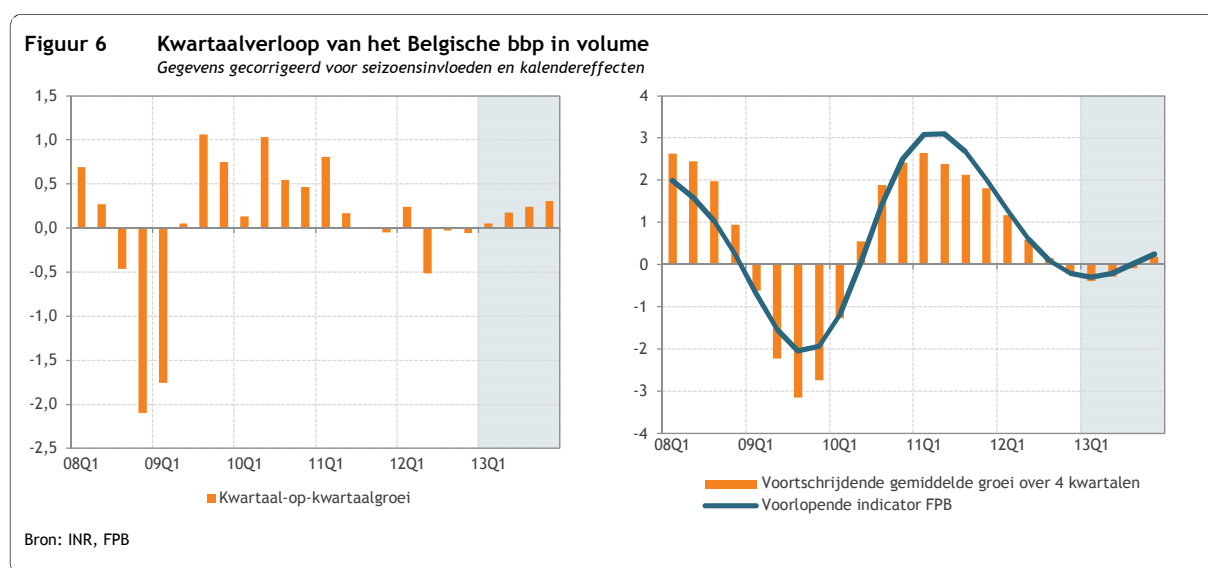
1.4. Onzekerheden

Het internationaal scenario blijft uitermate onzeker. Het voornaamste neerwaarts risico bestaat in een heropflakking van de spanningen op de financiële markten, wat tot nieuw vertrouwensverlies zou leiden bij beleggers, producenten en consumenten. Ook is er onzekerheid over de precieze impact van de besparingen op de economische groei, m.a.w. over de grootte van de budgettaire multiplicatoren. In de VS zouden de onderhandelingen over de verhoging van het schuldenplafond kunnen leiden tot een sterker dan verwacht besparingsprogramma. Ten slotte zou de olieprijs verder kunnen stijgen als de geopolitieke spanningen in het Midden-Oosten toenemen. Omgekeerd kan een sneller dan verwacht vertrouwensherstel tot een sterkere herneming van de wereldwijde bbp-groei leiden.

2. Het bbp en zijn belangrijkste bestedingscomponenten

2.1. Economische groei

De verzwakking van de Belgische conjunctuur manifesteerde zich reeds in de tweede helft van 2011 en hield aan in 2012. De economische activiteit kromp in het tweede kwartaal zelfs met 0,5 %. Tegen de achtergrond van een schuchter internationaal conjunctuurherstel zou de groei van de economische activiteit in België in de loop van dit jaar geleidelijk aantrekken (tot 0,3 % in het vierde kwartaal) onder impuls van de uitvoer. Op jaarbasis resulteert dat in een daling van de economische activiteit in 2012 (-0,2 %) en een herneming van amper 0,2 % in 2013. Ondanks de beperkte uitvoergroei levert de netto-uitvoer in beide jaren een positieve bijdrage tot de economische groei. Door de zwakke binnenlandse vraag nemen de invoerbehoeften immers nauwelijks toe.

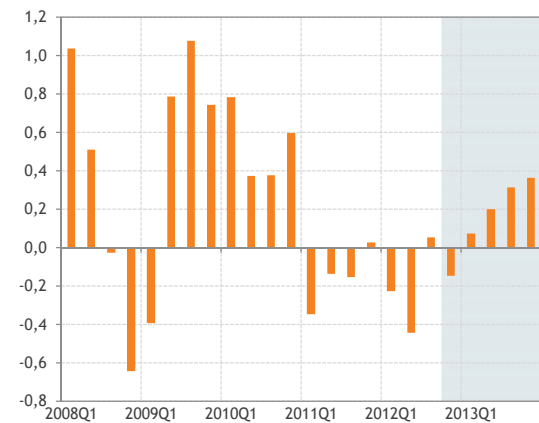

2.2. Consumptieve bestedingen van de particulieren

Het reëel beschikbaar gezinsinkomen daalde in 2011 voor het tweede jaar op rij (-0,8 %). De indexerings van lonen en sociale uitkeringen bleef achter op de inflatie³. Bovendien lieten het reëel inkomen van de zelfstandigen en de inkomsten uit vermogen een uitgesproken daling optekenen. De particuliere consumptie hield niettemin stand (0,2 %), wat gepaard ging met een verdere terugval van de spaarquote tot slechts 14,4 %. De lichte toename van de consumptieve bestedingen op jaarbasis is echter volledig toe te schrijven aan een gunstig overloopeffect, want op kwartaalbasis werd in de loop van het jaar een daling opgetekend (zie figuur 7). Het consumentenvertrouwen viel immers sterk terug, vooral door de toegenomen vrees voor werkloosheid.

³ Zie tabel B.4 in de bijlage.

Figuur 7 Particuliere consumptie in volume
Gegevens gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

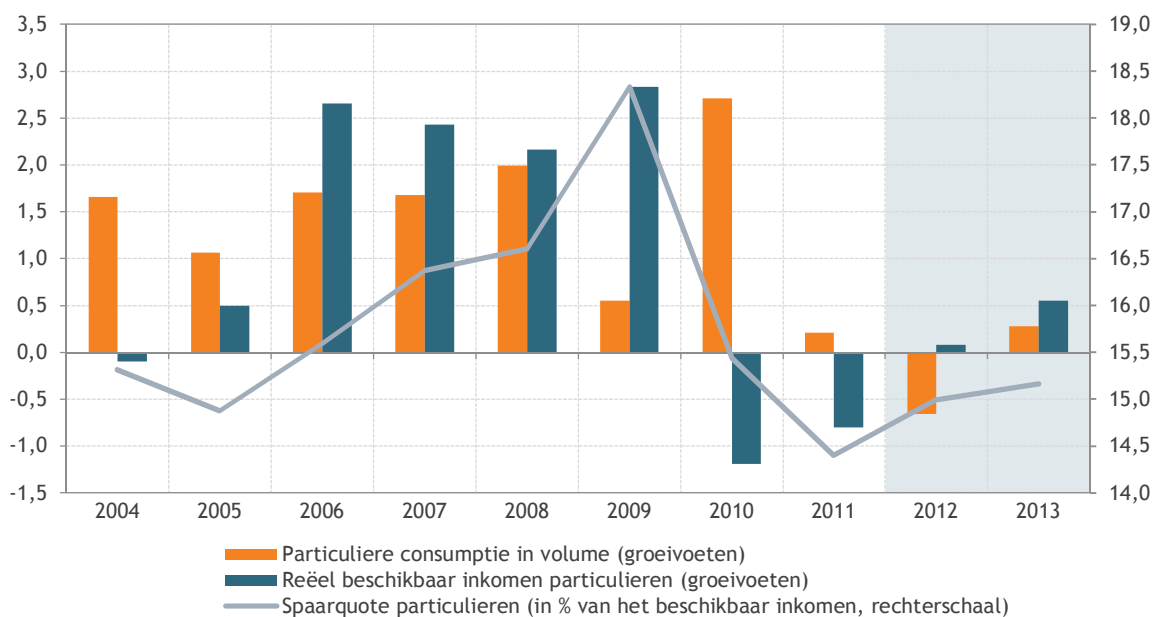

Bron: INR, FPB

Ondanks de zwakke conjunctuur en de begrotingsmaatregelen zou het reëel beschikbaar gezinsinkomen in 2012 en 2013 toenemen met resp. 0,1 % en 0,6 %. In beide jaren wordt de afkoelende inflatie overtroffen door de indexering van lonen en sociale uitkeringen, die nog gedeeltelijk wordt beïnvloed door de (hogere) inflatie van het voorgaande jaar. Wat 2013 betreft, houden deze vooruitzichten ook rekening met de welvaartsaanpassing van de pensioenen en de ziekte- en werkloosheidsuitkeringen. De lagere rentetarieven en de zwakke economische groei wegen evenwel op het inkomen uit vermogen.

Door het sterk afgenomen consumentenvertrouwen daalde de consumptie van de particulieren in 2012 voor het eerst in 20 jaar (-0,7 %) en steeg hun spaarquote tot 15 %. Aangezien de situatie op de arbeidsmarkt weinig vertrouwen wekt, zouden de gezinnen in 2013 nog een iets groter deel van hun inkomen sparen (15,2 %) en blijft de groei van hun consumptieve bestedingen beperkt tot 0,3 %.

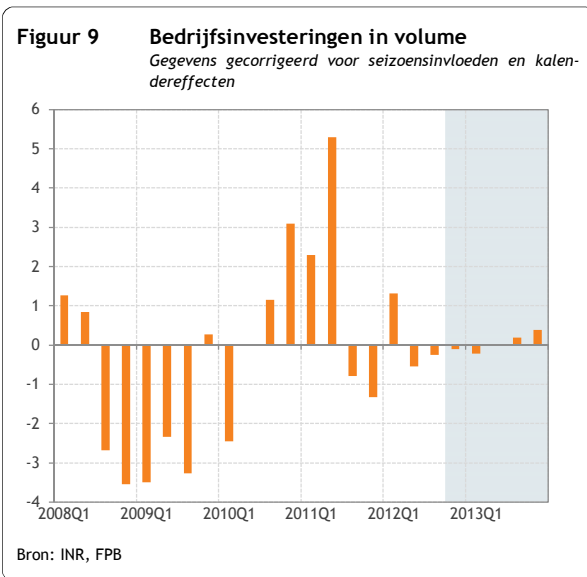
Figuur 8 Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote

Bron: INR, FPB

2.3. Bedrijfsinvesteringen

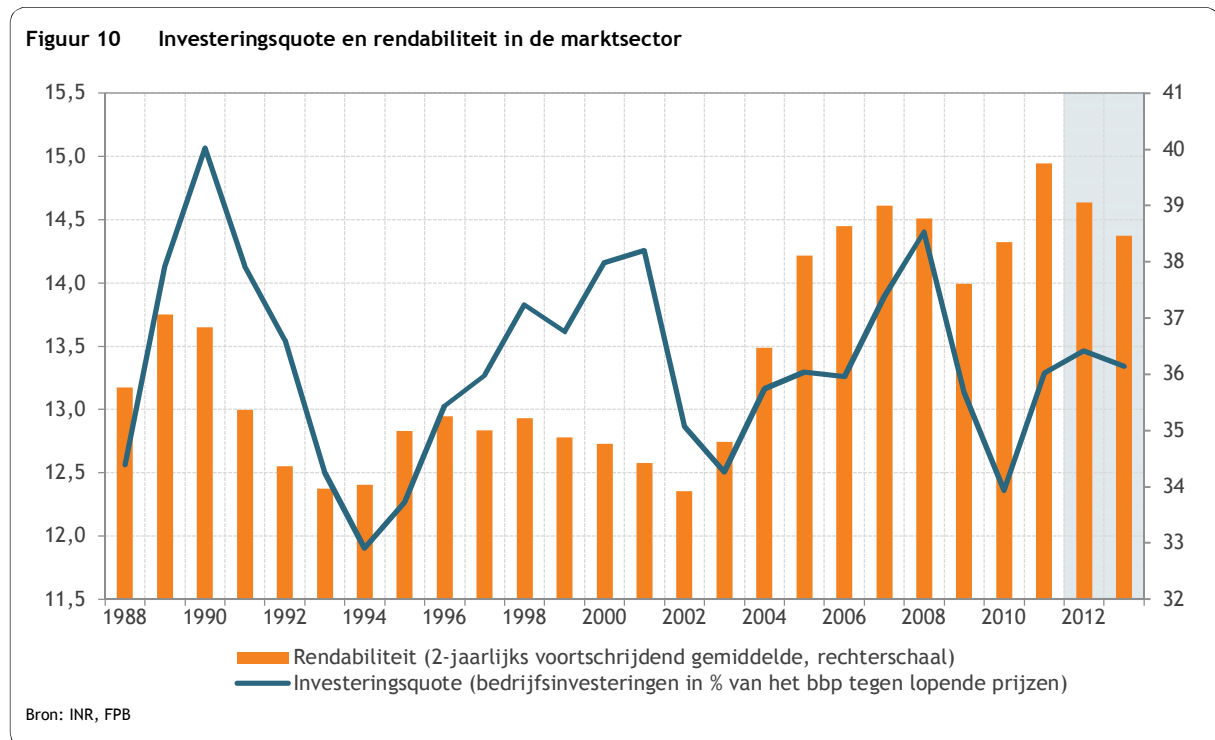
De bedrijfsinvesteringen zetten van midden 2010 tot midden 2011 een sterke groeiprestatie neer. Door

de economische heropleving verbeterde de rendabiliteit van de ondernemingen en lag de industriële capaciteitsbezettingsgraad in die periode boven zijn langetermijngemiddelde⁴. De investeringsactiviteit daalde in de tweede helft van 2011 doordat de tegenvallende vraagvooruitzichten het ondernemersvertrouwen aantastten. Op jaarbasis boekten de bedrijfsinvesteringen in 2011 niettemin een robuuste groei van 8,4 %.

Het ondernemersvertrouwen brokkelde in de loop van 2012 verder af. Bovendien zorgden de sterk verminderde rendabiliteit en de afnemende capaciteitsbezettingsgraad voor een weinig aantrekkelijk investeringsklimaat. Niettemin veerden de

bedrijfsinvesteringen even op in het eerste kwartaal van 2012, waardoor ze nog een licht positieve jaargroei boekten (0,6 %).

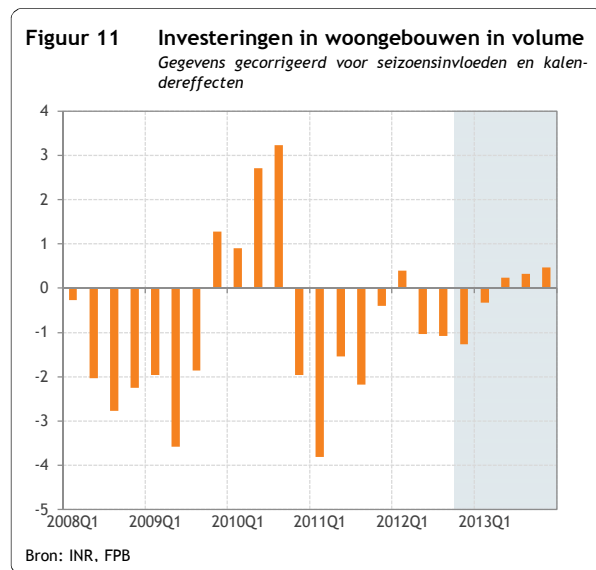
Tegen de achtergrond van een bescheiden economische heropleving, zouden de bedrijfsinvesteringen pas vanaf midden 2013 enige tekenen van herstel vertonen, wat zich vertaalt in een negatieve jaargroei

⁴ De industriële capaciteitsbezettingsgraad bedroeg in die periode gemiddeld 80,2 %, t.o.v. een langetermijngemiddelde van 79 %.

van -0,4 %. Ook de recente evolutie van de industriële capaciteitsbezettingsgraad⁵ en van de NBB-conjunctuurindicator doet vermoeden dat de herneming van de investeringsgroei tijd zal vergen. De huidige stand van de indicatoren duidt immers op zwakke afzetperspectieven, een ruim overschot aan productievermogen en bijgevolg een geringe behoefte aan uitbreidingsinvesteringen. Het aandeel van de bedrijfsinvesteringen in het bbp (in lopende prijzen) brokkelt daardoor af van 13,5 % in 2012 tot 13,3 % in 2013.

2.4. Investerings in woongebouwen

De woningbouwactiviteit liet de voorbije vijf jaren enkel in 2010 een positieve groei optekenen. De gezinnen schroefden hun investeringen in 2011 en in 2012 terug met resp. -5,3 % en -3 % doordat de

gunstige effecten van de btw-verlaging (voor projecten ingediend vóór april 2010) uitdoofden en de economische onzekerheid het vertrouwen van de gezinnen aantastte.

Pas vanaf het tweede kwartaal van dit jaar zouden de investeringen in woongebouwen een voorzichtig herstel inzetten, dat ondersteund wordt door gunstige financieringsvoorwaarden (lage rentevoeten) en door de bescheiden toename van het beschikbaar gezinsinkomen. De nakende herstelbeweging blijkt ook uit de lichte herneming van het aantal ontwerp opdrachten bij de architecten sedert begin 2012. Die gegevens lopen 3 à 4

kwartalen voor op de activiteit in de bouwsector. Niettemin blijft de jaargroei van de woningbouw ook in 2013 negatief (-1,6 %) door een ongunstig overloopeffect. De investeringen van de gezinnen belanden daardoor in reële termen 17 % onder hun niveau van 2007.

2.5. Overheidsconsumptie en -investeringen

Rekening houdend met de tot dusver gekende maatregelen zou de jaarlijkse volumegroei van de overheidsconsumptie in 2013 uitkomen op 0,9 %. Die lichte groeiversnelling in vergelijking met 2012 is enkel toe te schrijven aan de (niet verder dalende) netto-aankoop van goederen en diensten. De volumegroei van de overheidslonen⁶ blijft immers ongewijzigd, terwijl die van de sociale uitkeringen in natura⁷ vertraagt.

Het groeipad van de overheidsinvesteringen wordt in belangrijke mate bepaald door infrastructuurwerken van de lokale besturen. Na een volumegroei van in totaal 7,9 % tijdens de periode 2011-2012, zouden de overheidsinvesteringen dit jaar dalen met 7,4 %.

⁵ De industriële capaciteitsbezettingsgraad is in het vierde kwartaal van 2012 teruggevallen tot 76 %.

⁶ Het begrip overheidslonen dient hier in ruime zin begrepen te worden (met inbegrip van de toegerekende sociale bijdragen die o.m. de ambtenarenpensioenen bevatten).

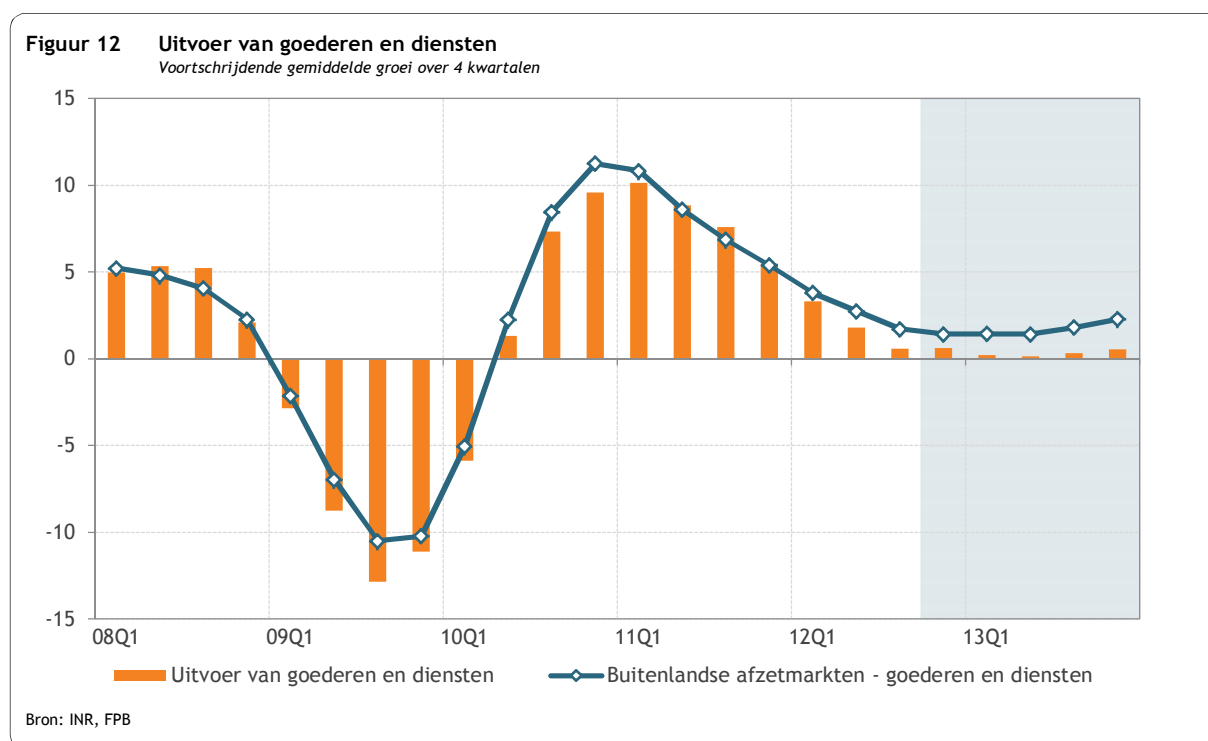
⁷ Sociale uitkeringen in natura bestaan hoofdzakelijk uit uitgaven voor gezondheidszorg.

2.6. Voorraadwijzigingen

De bedrijven versnelden hun voorraadopbouw in 2011 voor het tweede jaar op rij, wat resulteerde in een positieve bijdrage van de voorraadvorming tot de bbp-groei van 0,6 procentpunt. Tegen de achtergrond van de tegenvallende afzetmogelijkheden leverden de voorraadveranderingen in 2012 een negatieve bijdrage van 0,4 procentpunt tot de economische groei. Voor 2013 wordt een nulbijdrage vooropgesteld.

2.7. Uitvoer en invoer

In lijn met de wereldhandel koelde de groei van de buitenlandse afzetmarkten van België af tot 5,4 % in 2011 (t.o.v. 11,3 % in 2010). Die beweging zette zich door in 2012 (1,4 %). Vanaf het eerste kwartaal van dit jaar zou de groei geleidelijk aantrekken, maar op jaarbasis beperkt blijven tot 2,3 %.

De Belgische uitvoer boette aan kracht in vanaf het tweede kwartaal van 2012 onder invloed van de afkoeling van de wereldeconomie en de recessie in de eurozone. Vanaf het eerste kwartaal van dit jaar zou de uitvoergroei aantrekken, al wordt de herneming getemperd door het trage economische herstel van onze belangrijkste handelspartners en door de appreciatie van de euro, die weegt op de competitiviteit van de Belgische uitvoerders. Op jaarbasis zou de uitvoergroei beperkt blijven tot 0,5 % door een ongunstig overloopeffect en daarmee een gelijkaardige groei laten optekenen als in 2012. Ondanks de beperkte uitvoergroei levert de netto-uitvoer in beide jaren een positieve bijdrage tot de economische groei. Door de zwakke binnenlandse vraag nemen de invoerbehoefte immers nauwelijks toe.

De internationale prijzen zonder energie, uitgedrukt in euro, zouden dit jaar nauwelijks toenemen (0,3 %) vooral onder invloed van de appreciatie van de effectieve wisselkoers van de euro. Aangezien ook de oliepijzen dalen (-5,5 % uitgedrukt in euro) stijgen de Belgische invoerprijzen bijna niet (0,4 %).

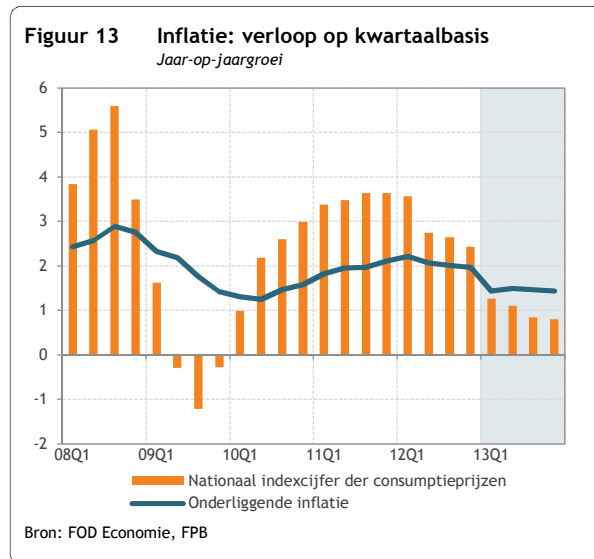
Doordat olieproducten een minder belangrijk aandeel hebben in de Belgische uitvoer dan in de invoer, reageren de uitvoerprijzen minder sterk op olieprijsbewegingen dan de invoerprijzen. De groeivertraging van de uitvoerprijzen is dan ook minder uitgesproken dan die van de invoerprijzen, wat resulteert in een ruilvoetwinst in 2013, na drie jaren van ruilvoetverlies.

De lopende rekening van de betalingsbalans zou voor het derde opeenvolgende jaar een tekort laten optekenen, maar het verkleint tot 0,6 % van het bbp als gevolg van de lagere olieprijsen (uitgedrukt in euro) en de positieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei.

3. Ontwikkeling van prijzen en lonen

3.1. Binnenlands prijsverloop

De Belgische inflatie⁸ viel op jaarbasis terug van 3,5 % in 2011 tot 2,8 % in 2012. Die afkoeling was grotendeels te danken aan de beperktere stijging van de olieprijsen: in 2012 nam de Brentolieprijs in

euro toe met slechts 9 %, tegenover 33 % in 2011. Aangezien de Brentprijs sinds 2011 schommelt rond 110 dollar, werd de toename van de olieprijs in euro in 2012 louter veroorzaakt door de depreciatie van de euro (van 1,39 dollar per euro in 2011 tot 1,29 in 2012).

Van midden 2010 tot begin 2012 nam de onderliggende inflatie⁹ toe van 1,3 % tot 2,2 % door de (vertraagde) doorsijpeling van de stijgende olieprijsen in de prijzen van andere goederen en diensten en door de groeiversnelling van de loonkosten. In 2012 is de onderliggende inflatie geleidelijk afgekoeld doordat de olieprijsen zich

stabiliseerden en de groei van de loonkosten per eenheid product afgeremd werd dankzij de beperktere loonindexering. In de loop van 2013 zou de onderliggende inflatie verder vertragen.

De voornaamste bijdrage tot de inflatievertraging in 2013 (1 %, tegenover 2,8 % in 2012) komt van de energieproducten. Die zouden dit jaar negatief bijdragen tot de inflatie (-0,5 procentpunt), terwijl ze in 2012 nog een positieve bijdrage leverden van 0,8 procentpunt. Een belangrijke factor achter die evolutie zijn de lagere olieprijsen. Uitgedrukt in euro zo een vat Brentolie dit jaar 5 % minder kosten dan in 2012. Daarnaast worden de prijzen voor aardgas en elektriciteit beïnvloed door enkele ontwikkelingen die los staan van grondstoffenprijzbewegingen. Tijdens de laatste drie kwartalen van 2012 werd een opwaartse prijsbevrozing ingesteld voor aardgas en elektriciteit.¹⁰ Bovendien werd een lijst van voorwaarden opgesteld waaraan de tarifieringsformules van de energieleveranciers moeten voldoen.¹¹ Hoewel op basis van de evoluties op de grondstoffenmarkten werd verwacht dat de prijzen voor aardgas en elektriciteit zouden toenemen in januari 2013 (na het aflopen van de prijsbevrozing), werd gemiddeld een prijsdaling opgetekend. De nieuwe tarifieringsformules van sommige leveranciers impliceerden immers een forse prijsdaling t.o.v. december 2012.

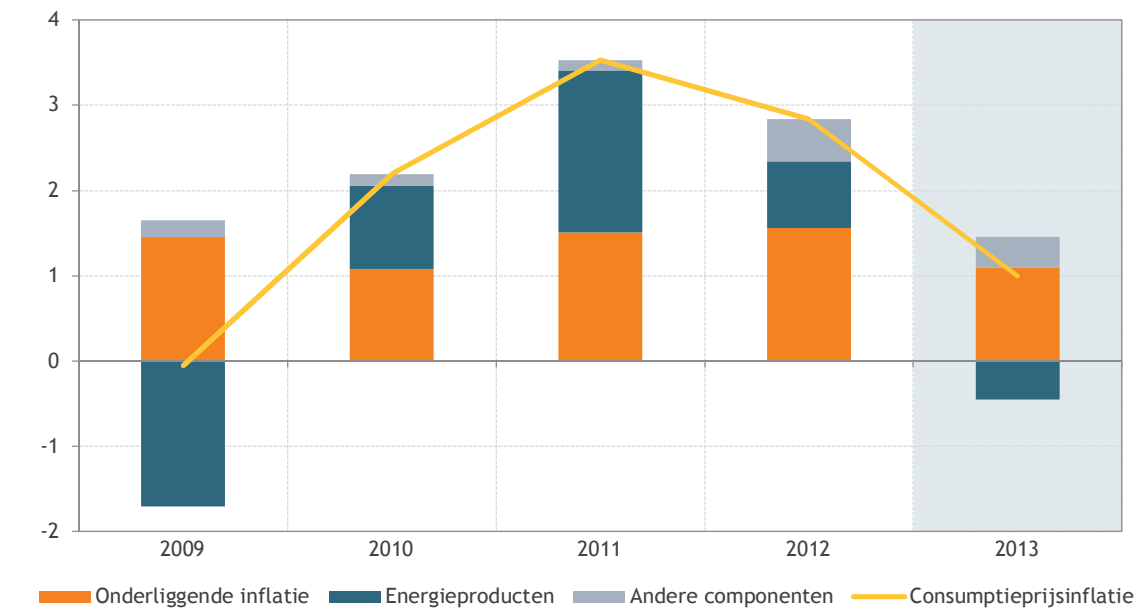
⁸ De inflatie wordt gemeten als de jaar-op-jaargroei van het nationaal indexcijfer der consumptieprijzen (NICP).

⁹ De onderliggende inflatie wordt berekend door het NICP te zuiveren voor de impact van prijsveranderingen van administratieve aard en het prijsverloop van traditioneel sterk volatiele componenten. De effecten van btw-wijzigingen, accijnzen en andere indirecte belastingen, de verkeersbelasting en het prijsverloop van waterverbruik, energie, tabak, alcoholhoudende dranken, vleesproducten en verse groenten en fruit worden daarom uitgesloten bij de berekening van de onderliggende inflatie.

¹⁰ Concreet mochten de tarieven niet uitstijgen boven die van maart 2012. Zie Wet houdende diverse bepalingen (I), gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 30 maart 2012, blz. 20537-20557.

¹¹ De voorwaarden waaraan de indexeringsparameters voor gas en elektriciteit moeten voldoen, werden bepaald in de Koninklijke Besluiten van 21 december 2012, die gepubliceerd werden in het Belgisch Staatsblad van 15 januari 2013, blz. 1376-1377.

Figuur 14 Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijsen
Bijdrage (in %) tot de consumptieprijsinflatie

Bron: FOD Economie, FPB

De inflatie wordt dit jaar ook beïnvloed door een aantal methodologische wijzigingen bij het opstellen van het NICP. Ten eerste wordt vanaf 2013 rekening gehouden met de kortingen die toegekend worden tijdens de koopjes in januari en juli.¹² Die wijziging doet de bijdrage van de onderliggende inflatie tot de consumptieprijsinflatie dit jaar afnemen met 0,25 procentpunt. Ten tweede wordt de prijs van huisbrandolie vanaf januari 2013 niet meer bepaald op basis van de geldende prijzen in de lopende maand, maar op basis van een gewogen gemiddelde prijs over 12 maanden. Bij de berekening van dat gemiddelde wordt rekening gehouden met de aankoopvolumes in de betreffende maanden. De Belgische inflatie zal daardoor minder sterk reageren op maandelijkse olieprijsfluctuaties. Aangezien de prijs van huisbrandolie in de loop van 2012 in neerwaartse lijn evolueerde, had die wijziging evenwel een licht opwaarts effect (0,05 procentpunt) op de inflatie in januari 2013.¹³ Momenteel wordt onderzocht of het gebruik van 12-maandelijkse (gewogen) gemiddelden kan uitgebreid worden naar de consumptieprijsen voor aardgas en elektriciteit. Bij het afsluiten van deze vooruitzichten was daarrond echter geen beslissing genomen.

De daling van de inflatie dit jaar wordt ten slotte ook in de hand gewerkt door het wegvallen van de opwaartse invloed van enkele factoren op de inflatie van 2012. Zo zorgden het onderwerpen van notarissen aan de btw en het verhogen van het btw-tarief op digitale televisie voor een verhoging van de inflatie van 0,15 procentpunt in 2012. Het effect van die btw-gerelateerde maatregelen komt tot uiting in de bijdrage van de 'andere componenten' in figuur 14. Bovendien werd in januari 2012 een forse

¹² Merk op dat in de geharmoniseerde consumptieprijsindex, die opgesteld wordt conform een Europese methodologie, al sinds 2000 rekening gehouden wordt met de koopjesperiodes. In de geharmoniseerde consumptieprijsindex worden de kortingen volledig doorgerekend in januari en juli, terwijl ze in het NICP gespreid worden over een volledig jaar. Zo wordt in het NICP het effect van de winterkoopjes evenredig verdeeld over de maanden januari tot juni en dat van de zomersolden over de maanden juli tot december.

¹³ Algemeen kan gesteld worden dat de nieuwe berekeningswijze leidt tot een iets hogere inflatie in tijden van dalende olieprijsen en een iets lagere inflatie bij stijgende olieprijsen.

prijsstijging opgetekend voor telefoongesprekken vanaf een vast toestel. Dat verhoogde de bijdrage van de onderliggende inflatie vorig jaar met 0,1 procentpunt.

De gezondheidsindex houdt geen rekening met de prijzen van benzine, diesel, tabaksproducten en alcoholhoudende dranken. Terwijl de inflatie dit jaar zou terugvallen met 1,8 procentpunt t.o.v. 2012, kent de groei van de gezondheidsindex een minder uitgesproken vertraging van 1,5 procentpunt (van 2,6 % in 2012 tot 1,1 % in 2013) omdat de prijsdaling voor benzine en diesel geen invloed heeft op de evolutie van de gezondheidsindex.

3.2. Indexering overheidslonen en sociale uitkeringen

De spilindex voor de overheidssector werd het laatst overschreden in november 2012. Als gevolg daarvan werden de sociale uitkeringen in december 2012 en de lonen en wedden van het overheids-personeel in januari 2013 met 2 % aangepast aan de toegenomen levensduurte. De huidige spilindex (122,01) zou niet bereikt worden in 2013.

3.3. Loonontwikkeling in de marktsector

3.3.1. Ontwikkeling van de loonkosten

Midden januari 2011 sloten de sociale partners een ontwerp van interprofessioneel akkoord voor de periode 2011-2012. Dat ontwerp werd niet door alle sociale partners goedgekeurd, maar de regering besloot het uit te voeren. Naar aanleiding daarvan trad op 1 april een Koninklijk Besluit¹⁴ in werking dat bepaalde dat de loononderhandelingen aanleiding mochten geven tot een loonsverhoging bovenop de indexering en baremieke verhogingen van 0 % in 2011 en 0,3 % in 2012. Met een stabilisering in 2011 en een toename van 0,2 % in 2012 bleef de evolutie van de conventionele lonen binnen die marge. Op basis van de meest recente gegevens in de nationale rekeningen wordt de stijging van de bruto-uurlonen vóór indexering geraamd op respectievelijk 0,1 % en 0,3 % in 2011 en 2012. Het verschil met de groei van de conventionele lonen (0,1 procentpunt in beide jaren) impliceert een licht positieve loondrift.

Rekening houdend met de loonindexering bedroeg de groei van de nominale bruto-uurlonen in 2011 en in 2012 respectievelijk 2,6 % en 3,1 %. Doordat de werkgeversbijdrageverminderingen in 2011 slechts een beperkte groei kenden en in 2012 licht terugvielen, nam de werkgeversbijdragevoet in strikte zin¹⁵ toe in beide jaren. Toch bedroeg de groei van de uurloonkosten in 2011 slechts 2,2 % door een afname van de betaalde ontslagpremies t.o.v. 2010, wat de werkgeversbijdragevoet in ruime zin¹⁶ deed dalen. In 2012 werd opnieuw een toename van de ontslagpremies opgetekend waarvan de invloed op de toegerekende werkgeversbijdragen deels tenietgedaan werd door een afname van het aantal bruggepensioneerden. Al bij al kwam de groei van de loonkosten per gewerkt uur in 2012 (3,2 %) iets hoger uit dan de groei van de bruto-uurlonen.

¹⁴ Zie Belgisch Staatsblad van 1 april, blz. 21574 - 21576.

¹⁵ Werkgeversbijdragen betaald aan de sociale zekerheid en de federale overheid in procent van de brutoloonmassa.

¹⁶ Wettelijke, extralegale en toegerekende werkgeversbijdragen, in procent van de brutoloonmassa.

Tabel 1 Opbouw van de uurloonkosten in de marktsector
Bijdragen in procentpunt aan de groei van de nominale uurloonkosten

	2009	2010	2011	2012	2013
Interprofessioneel akkoord ^a					
Bruto-uurloonstijging vóór indexering ^b		0,6	0,0	0,3	0,0
Realisaties/vooruitzichten					
Groei nominale uurloonkosten	2,6	0,8	2,2	3,2	1,3
- Indexering	2,7	0,5	2,5	2,8	1,5
- Bruto-uurloonstijging vóór indexering ^b	-0,6	0,2	0,1	0,3	0,0
- Totale werkgeversbijdragen ^c	0,5	0,0	-0,4	0,1	-0,2

a. Enkel voor de periode 2009-2010 werd een interprofessioneel akkoord afgesloten. Voor de periode 2011-2012 werd de toegelaten stijging van de conventionele lonen vastgelegd bij Koninklijk Besluit.

b. Conventionele loonstijgingen vóór indexering plus loondrift

c. Wettelijke, extralegale en toegerekende werkgeversbijdragen

Om het concurrentievermogen van de Belgische economie te versterken, heeft de regering er in het kader van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 bij de sociale partners op aangedrongen om geen loonsverhogingen toe te kennen bovenop de loonindexering en de baremieke verhogingen. Momenteel lijkt het weinig waarschijnlijk dat de sociale partners nog een interprofessioneel akkoord zullen sluiten voor de periode 2013-2014. Vermoedelijk zal de loonbevrozing bij Koninklijk Besluit opgelegd worden, al voorziet de regering wel nog een toename voor de minimumlonen. Die uitzondering op de loonbevrozing heeft nauwelijks invloed op de groei van de totale bruto-uurlonen vóór indexering door het beperkte aandeel van de minimumlonen.

In lijn met de afkoeling van de inflatie, zou de loonindexering in 2013 gevoelig lager liggen dan in 2012, waardoor de toename van de nominale bruto-uurlonen slechts 1,5 % zou bedragen. De groei van de nominale uurloonkosten zou nog lager uitkomen (1,3 %) doordat de werkgeversbijdragen minder sterk toenemen dan de brutolonen. Dat is zowel te danken aan een uitgesproken toename van de werkgeversbijdrageverminderingen (die de wettelijke bijdragen neerwaarts beïnvloedt) als aan de verdere afname van het aantal bruggepensioneerden (die de toename van de toegerekende bijdragen in de hand houdt).

3.3.2. Werkgeversbijdrageverminderingen, loonsubsidies en werkbonus

Het relanceplan van de zomer van 2012 en vooral de budgettaire enveloppe voor loonlastenverlagingen in het kader van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 doen de werkgeversbijdrageverminderingen in 2013 per saldo toenemen met 347 miljoen. Enerzijds zullen de verhoging van de algemene forfaitaire vermindering, de hervorming van de ouderenbonus (netto een uitbreiding met meer voor de laag- en middelhoogverloonden maar niets meer voor de hoogverloonden), de versterking van de lagelooncomponent van de structurele vermindering en de versterking van de specifieke verminderingen voor eerste aanwervingen en risicogroepen het gebruik van de werkgeversbijdrageverminderingen aanmoedigen. Ook zijn hogere werkgeversbijdrageverminderingen voor werknemers met een vast contract in de horeca voorzien. Anderzijds zal worden bespaard via de afschaffing van de jongerenbonus, die bestemd was voor alle laagverloonden tot 29 jaar, en minder genereuze voorwaarden voor deeltijdse prestaties.

Tabel 2 Ex ante loonlastenverlagingen voor de ondernemingen en de gezinnen
In miljoen euro

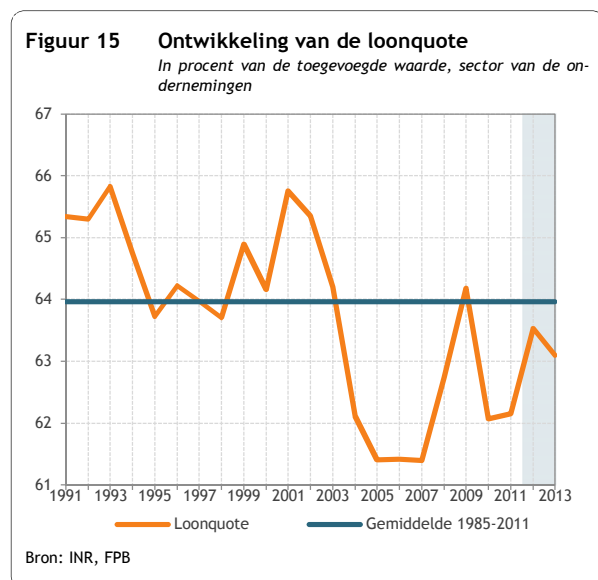
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Werkgeversbijdrageverminderingen	4779	4917	4722	4867	5001	4906	5253
Loonsubsidies, waarvan	2425	3088	3788	4873	5613	5745	5645
- activeringen	239	254	230	362	638	463	270
- dienstencheques	653	883	1051	1231	1424	1639	1638
- nacht- en ploegenarbeid en overuren	677	775	846	1035	1099	1126	1140
- algemene korting	54	205	470	890	933	961	979
Totaal ten gunste van werkgevers	7204	8004	8509	9740	10614	10651	10898
Werknemersbijdrageverminderingen	651	699	690	708	740	705	818

De loonsubsidies zullen in 2013 dalen met 100 miljoen. Ondanks de overgangsmaatregelen die de gewezen win-win-werknemers naar gewone activajobs moesten loodsen vanaf 2012 en de invoering van gesubsidieerde, zogeheten 'gepreactiveerde' stageplaatsen vanaf 2013, zullen de activeringsvergoedingen dalen van 463 in 2012 tot 270 miljoen in 2013. De loonsubsidies voor de dienstencheques zullen stagneren, een gevolg van de subsidiedaling per dienstencheque met 1 euro, zowel direct als indirect (via een minder sterke groei van de vraag naar dit soort prestaties).

De hervorming van de werkbonus in het kader van de relancemaatregelen van 2012 en van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 dragen bij tot de stijging van de werknemersbijdrageverminderingen met 113 miljoen in 2013.

3.3.3. Ontwikkeling van de loonquote

De loonquote¹⁷ steeg in 2012 tot 63,5 % (t.o.v. 62,1 % in 2011) als gevolg van een negatieve groei van de

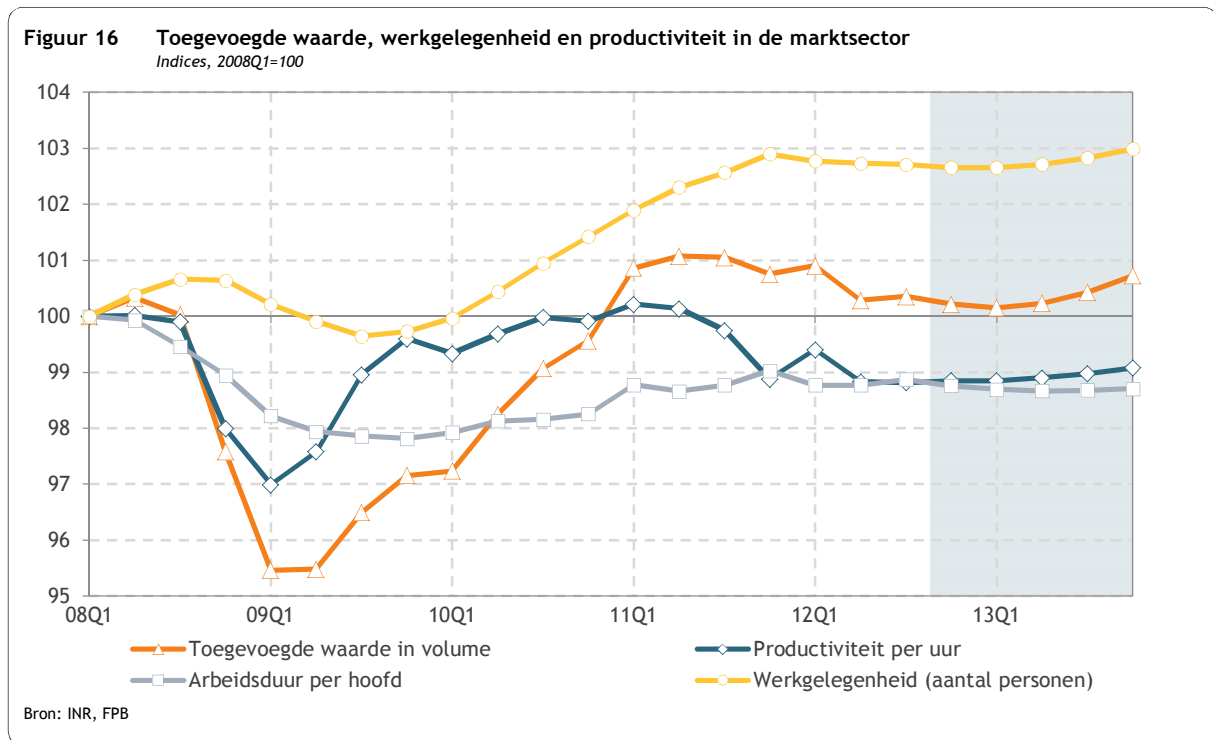
arbeidsproductiviteit per uur en van een toename van de uurloonkosten vóór indexering. Bovendien overtrof de loonindexering de toename van de deflator van de toegevoegde waarde. In 2013 zou zich voor elk van de drie determinanten het omgekeerde voordoen, al valt de loonquote slechts licht terug tot 63,1 %.

Tijdens de afgelopen jaren (vooral van 2006 tot 2011) werd een sterke toename van de loonsubsidies opgetekend (cf. supra), wat impliceert dat de kost van de factor arbeid een beperkter aandeel in de toegevoegde waarde vertegenwoordigt dan kan afgeleid worden uit figuur 15.

¹⁷ De loonquote wordt hier berekend als het aandeel van de loonkosten in de toegevoegde waarde van de institutionele sector van de ondernemingen.

4. Arbeidsmarkt

In figuur 16 worden de determinanten van de evolutie van de marktwerkgelegenheid weergegeven in indexvorm. Daaruit blijkt dat de toegevoegde waarde in de marktsector in het eerste kwartaal van 2011 hersteld was van de inzinking veroorzaakt door de financiële crisis. De activiteit stagneerde echter in de vier daaropvolgende kwartalen, viel fors terug in het tweede kwartaal van 2012 (-0,6 %) en brokkelde verder af tijdens de tweede helft van 2012. De toegevoegde waarde zou in het eerste kwartaal van dit jaar uitbodememen en vanaf het tweede kwartaal een gemiddelde groei van slechts 0,2 % bereiken. Op jaarbasis groeide de toegevoegde waarde nog met 2,4 % in 2011, maar kromp ze met 0,5 % in 2012 en stabiliseert ze zich dit jaar.

Onmiddellijk na het uitbreken van de financiële crisis vielen de arbeidsduur en de productiviteit per uur in de marktsector gevoelig terug. De productiviteit per uur herstelde zich in de loop van 2009, maar groeide in de loop van 2010 nauwelijks, ondanks de kracht van de herneming. De conjuncturele verzwakking sinds het tweede kwartaal van 2011 gaat bovendien gepaard met een nieuwe inzinking van de productiviteit per uur, die – in het licht van de magere groeivoorzichten – niet goedge maakt zou worden in de loop van dit jaar. Eind 2013 zou de productiviteit per uur daardoor nog steeds lager liggen dan het niveau dat bereikt werd net vóór het uitbreken van de financiële crisis. In jaargemiddelden stabiliseerde de productiviteit per uur zich in 2011, daalde ze vorig jaar met 0,8 % en zou ze dit jaar opnieuw stagneren.

De arbeidsduur herstelde zich veel langzamer dan de productiviteit per uur en bleef toenemen gedurende de gehele periode 2010-2011. De huidige conjunctuurverzwakking lijkt slechts een beperkte impact te hebben op de gemiddelde arbeidsduur. Ook de toename van het aantal tijdelijke werklozen is veel minder uitgesproken dan in de periode na de financiële crisis. In voltijdse equivalenten steeg hun

aantal van 32 400 eenheden in 2008 tot 60 600 in 2009, terwijl de stijging in 2012 slechts 5 100 eenheden bedroeg. Wel is het zo dat de verdere ontwikkeling van het aantal dienstenchequebanen (zie verder) voor een structurele negatieve impact blijft zorgen op de evolutie van de arbeidsduur. De maatregelen die sinds begin 2012 de toegang tot het deeltijds tijdskrediet inperken, hebben dan weer een opwaartse invloed. Na verrekening van die tegengestelde invloeden verwachten we een lichte afname van de arbeidsduur in het eerste kwartaal van dit jaar (-0,1 %) en een quasi-stabilisering daarna. Op jaarbasis groeide de gemiddelde arbeidsduur met 0,7 % in 2011, bleef hij vorig jaar constant en zou hij dit jaar licht afnemen (-0,1 %).

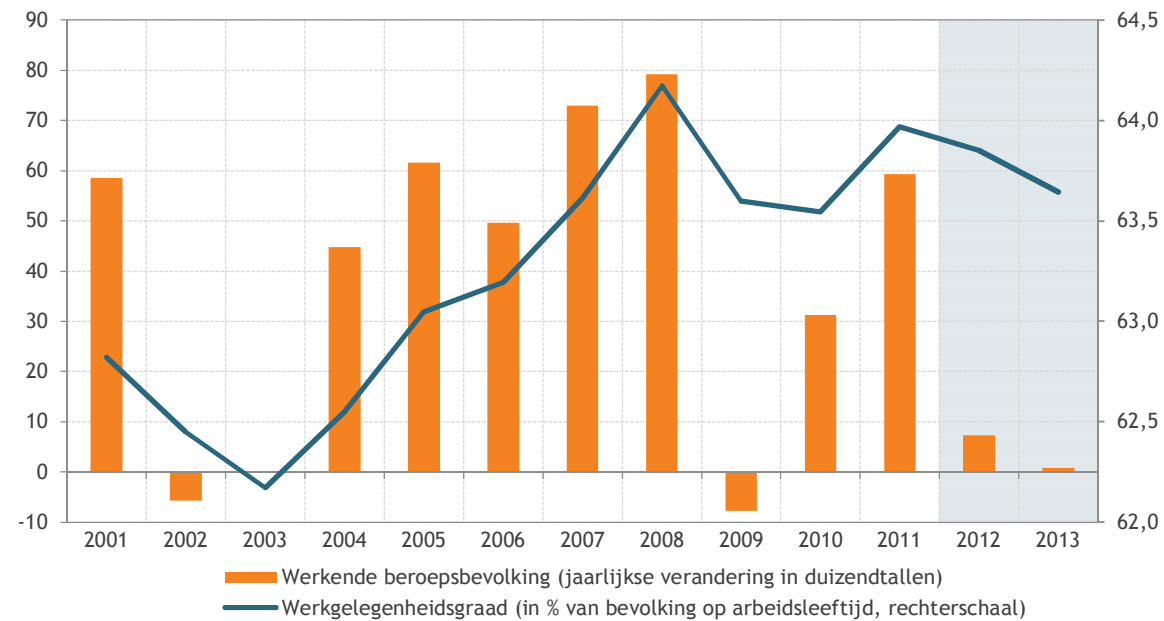
De werkgelegenheid in de marktsector klom fors in de periode 2010-2011. In het eerste kwartaal van 2012 viel de werkgelegenheidsgroei echter stil onder invloed van de conjuncturele vertraging. Sindsdien wordt elk kwartaal een licht negatief groeicijfer opgetekend. In de loop van dit jaar zou een bescheiden herneming volgen, waarbij de groei geleidelijk oploopt tot 0,15 % in het vierde kwartaal. Jaargemiddeld groeide de marktwerkgelegenheid met 1,7 % in 2011 en – louter dankzij een positief overloopeffect – met 0,3 % in 2012. Dit jaar zou de jaargroei verder verzwakken tot 0,1 %.

Niettemin blijft de werkgelegenheidsgroei relatief hoog in vergelijking met de toename van de activiteit. De productiviteit per hoofd nam in 2011 immers slechts toe met 0,7 %, kromp vorig jaar met 0,8 % en zou ook dit jaar nauwelijks groeien (0,1 %). Dat de groei in de marktsector in 2011 zo arbeidsintensief bleef en dat – ondanks de conjunctuurvertraging – de marktwerkgelegenheid in 2012 en 2013 toch licht blijft groeien, wordt mee verklaard door de aanhoudende expansie van het aantal dienstenchequebanen. De eerste tekenen van een vertraging van de groei in dit type banen lijken zich nu echter aan te dienen. De dienstenchequewerkgelegenheid steeg nog met 11 700 personen in 2011, maar nam vorig jaar slechts met 6 600 personen toe. De toename zou dit jaar beperkt blijven tot 5 900 personen. Ook de ‘versterkte activering’ heeft in de periode 2010-2011 allicht de arbeidsintensiteit van de groei versterkt. Het aantal personen in het geheel van Activa-stelsels nam onder impuls van die maatregel in 2010 en 2011 nog toe met respectievelijk 12 000 en 28 300 eenheden. Met het uitdoven van de versterkte activeringsregeling daalde het aantal gerechtigden op een Activa-uitkering vorig jaar echter met 17 400 eenheden. Ook dit jaar zou het aantal gerechtigden verder dalen (met 13 100 personen), zelfs indien rekening wordt gehouden met de 10 000 nieuw te creëren instapstages voor schoolverlaters die de regering – als onderdeel van de relancestrategie – in het vooruitzicht heeft gesteld.

De werkgelegenheid bij de overheidsadministratie en in het onderwijs stabiliseerde zich in 2011 (+400 personen), zou vorig jaar gedaald zijn met 3 400 personen en neemt dit jaar verder af (-1 000 personen), dit onder invloed van de beperkingen op de vervanging van natuurlijke afvloeiingen bij de federale overheid. Ook de werkgelegenheid voor eigen rekening bij de gezinnen wordt dit jaar verder afgebouwd met 1 000 personen, ten gunste van de dienstenchequewerkgelegenheid.

De globale werkzame bevolking steeg in 2011 nog fors (+59 300 personen), maar zowel de conjunctuurvertraging als de vermindering van de werkgelegenheid bij de overheid en de minder sterke groei van de dienstenchequewerkgelegenheid verklaren dat de toename van de werkzame bevolking vorig jaar afbrokkelde tot 7 300 personen en dit jaar nauwelijks 800 personen zou bedragen.

Figuur 17 Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad
Jaargemiddelden

Bron: INR, FPB

In 2011 klom de werkgelegenheidsgraad nog van 63,5 % tot 64 %, ondanks de nog steeds aanzienlijke toename van de bevolking op arbeidsleeftijd (+45 300 personen). Vorig jaar halveerde de toename van de bevolking op arbeidsleeftijd (+24 900). Dat verlies aan demografische dynamiek wordt voor één derde verklaard door het feit dat sterker bevolkte cohorten de leeftijd van 65 jaar bereiken. Het overige verlies moet toegeschreven worden aan een minder sterke netto inkomende migratie, die op haar beurt het gevolg is van het aflopen van de eenmalige collectieve regularisatiecampagne en van een minder sterke inwijking om redenen van gezinshereniging. Ook dit jaar stijgt de bevolking op arbeidsleeftijd slechts met 24 800 personen. Desondanks neemt de werkzame bevolking onvoldoende toe om de werkgelegenheidsgraad te stabiliseren. Die laatste nam vorig jaar licht af tot 63,9 % en zou dit jaar verder dalen tot 63,6 %.

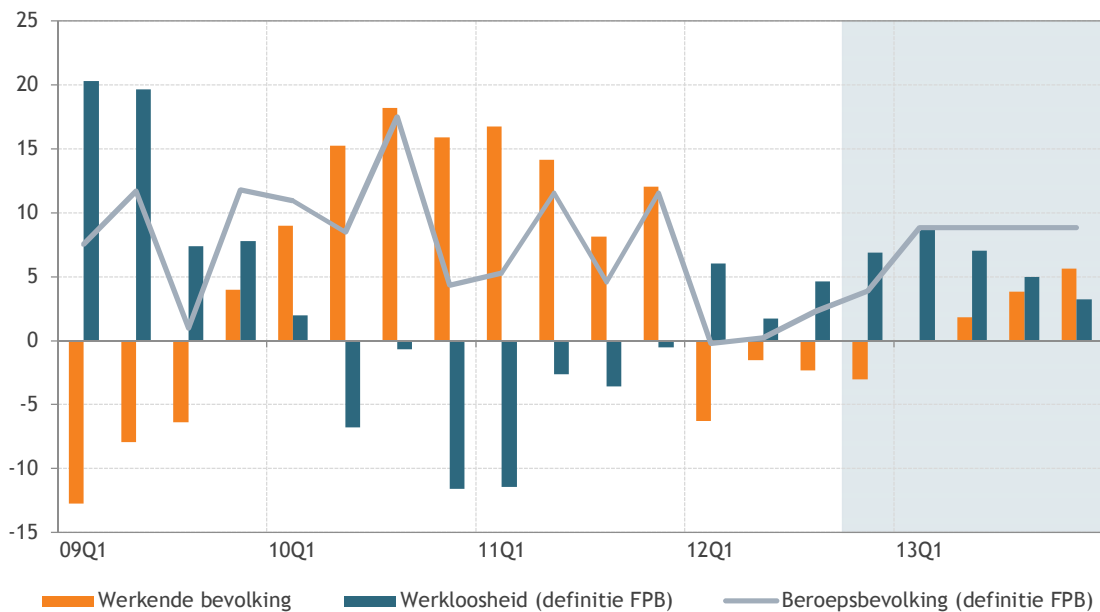
De beroepsbevolking¹⁸ bleef tot en met 2011 aanzienlijk stijgen, voornamelijk gestuwd door demografische ontwikkelingen. In dat jaar bedroeg de toename 33 300 personen, ondanks het feit dat de globale activiteitsgraad op nagenoeg hetzelfde peil bleef. Die stabiliteit bestaat sinds 2007, maar verbergt uiteenlopende tendensen per leeftijd. In de jongere leeftijdsklassen (15 tot 24 jaar) dalen de activiteitsgraden structureel. Ook in de middengroep (25 tot 49 jaar) lijkt de evolutie van de (via administratieve cijfers gemeten) activiteitsgraden een duurzame neerwaartse invloed te ondervinden, allicht beïnvloed door de strengere controles op het actief zoekgedrag van uitkeringsgerechtigde werklozen. In de oudere leeftijdsklassen blijft de arbeidsmarktparticipatie echter fors toenemen, voornamelijk bij vrouwen.

Vorig jaar nam de beroepsbevolking slechts toe met 15 900 personen. Enerzijds heeft dat te maken met het hierboven vermelde verlies aan demografische impulsen. Anderzijds is ook de globale activiteitsgraad licht afgenomen (van 72,7 % tot 72,6 %), wat op basis van de eerste informatie opnieuw het gevolg lijkt te zijn van (in sommige gevallen fors) negatieve evoluties van de activiteitsgraden beneden 50

¹⁸ Volgens definitie FPB (inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen').

jaar. Voor dit jaar moet rekening worden gehouden met de gevolgen van de ‘structurele’ arbeidsmarktmaatregelen (strengere toegang tot voltijds tijdskrediet en voltijdse loopbaanonderbreking; strengere controles op het zoekgedrag van gerechtigden op een inschakelingsuitkering; verstrenging van de voorwaarden voor instroom in het voltijds brugpensioen¹⁹ via nieuw afgesloten CAO’s; verhoging van de instapleeftijd en verstrenging van de loopbaanvereisten voor vervroegd pensioen) die de regering begin vorig jaar in de steigers zette. De nettostimulans die de hervormingen geven aan het arbeidsaanbod in 2013 zou ongeveer 10 000 personen betreffen. Bij een vrijwel even sterke demografische impuls als vorig jaar, zou de toename van de beroepsbevolking dan aantrekken tot 26 200 personen, aangezien de globale activiteitsgraad – mede onder invloed van de nieuwe maatregelen – klimt tot 72,7 %.

Figuur 18 Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking
Kwartaal-op-kwartaalverandering in duizendtallen

Bron: INR, RVA, FPB

De aanhoudend lage productiviteitsgroei en de afname van de activiteitsgraden in de jongere leeftijdsklassen verklaren waarom de werkloosheid²⁰ tot dusver minder sterk gestegen is dan men had kunnen vermoeden op basis van de conjuncturele verzwakking. De op het eerste gezicht forse stijging van de werkloosheid in het eerste kwartaal van vorig jaar wordt grotendeels verklaard door een verandering in de methoden van de VDAB om werkzoekenden te registreren²¹. Onderliggend is de werkloosheid slechts beduidend beginnen toenemen vanaf het derde kwartaal. Die stijging zou het grootst zijn in het eerste kwartaal van dit jaar, waarna de kwartaal-op-kwartaaltoename afzwakt in de loop van het jaar.

¹⁹ Voortaan: ‘stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage’.

²⁰ Volgens definitie FPB (inclusief ‘niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen’ of ‘oudere werklozen’).

²¹ Vanaf januari 2012 worden werkzoekenden die aan de slag gaan als uitzendkracht niet langer onmiddellijk uitgeschreven, maar enkel indien blijkt dat zij op het einde van de maand minstens 10 dagen gewerkt hebben. Het aantal werkzoekenden komt daardoor ongeveer 6 000 personen hoger te liggen dan bij behoud van de oude methodologie. Onze cijfers voor werkloosheid en beroepsbevolking werden niet gezuiverd voor die methodologische breuk. Dat impliceert dat de onderliggende toename van de beroepsbevolking in 2012 nog ongeveer 6 000 personen lager was dan wat hierboven wordt vermeld.

Op jaarbasis daalde het aantal werklozen in 2011 nog met 26 000 personen en nam de werkloosheidsgraad af van 12,5 % tot 12 %. Vorig jaar bleef de stijging van de werkloosheid beperkt tot 8 500 personen en hernam de werkloosheidsgraad tot 12,1 %. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (inclusief 'oudere' werklozen) verder bleef afnemen (met 9 900 personen), omdat de hervorming van het stelsel van wachtuitkeringen²² (verlenging van de wachttijd) een verschuiving teweegbracht tussen uitkeringsgerechtigde en niet-uitkeringsgerechtigde werklozen. Dit jaar zou de werkloosheidstoename versnellen tot 25 400 personen en klimt de werkloosheidsgraad tot 12,5 %. De 'geharmoniseerde' werkloosheidsgraad die door Eurostat gehanteerd wordt (gemeten aan de hand van EAK-cijfers) daalde in 2011 nog tot 7,2 %, hernam vorig jaar tot 7,4 %, en zou dit jaar oplopen tot 7,6 %.

²² Voortaan: 'inschakelingsuitkering'.

Bijlage

Tabel A.	Internationale omgeving en financiële indicatoren
Tabel B.1.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Tabel B.2.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume
Tabel B.3.	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Tabel B.4.	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Tabel B.5.	Situatie op de arbeidsmarkt
Tabel B.5.bis	Situatie op de arbeidsmarkt - detail
Tabel B.6.	Rekening van de particulieren
Tabel B.7.	Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren
Tabel B.8.	Rekening van de ondernemingen
Tabel B.9.	Verrichtingen met het buitenland

Tabel A. Internationale omgeving en financiële indicatoren

Groeivoeten - tenzij anders vermeld

	2010	2011	2012	2013
Volume buitenlandse afzetmarkten van België	11,3	5,4	1,4	2,3
Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)	-2,2	0,5	-1,5	1,6
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro) (2)	132,7	139,2	128,6	134,5
Wereldhandelsprijzen				
Goederen excl. energie (in euro) (3)	6,5	0,5	1,5	0,3
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	79,5	111,3	111,7	110,5
Rentevoeten eurogebied (peil)				
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (2)	0,8	1,4	0,6	0,4
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	3,3	3,9	3,2	2,8

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijntkoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

Tabel B.1. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen

Miljarden euro

	2010	2011	2012	2013
Consumptieve bestedingen van de particulieren	188,45	194,69	198,60	201,65
Consumptieve bestedingen van de overheid	86,36	90,09	92,91	95,66
Bruto vaste kapitaalvorming	71,11	76,41	78,28	78,57
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	44,01	49,13	50,72	51,27
b. Overheidsinvesteringen	5,77	6,34	6,62	6,20
c. Investeringen in woongebouwen	21,33	20,94	20,95	21,10
Voorraadwijziging	2,13	4,08	1,30	1,32
Totaal van de nationale bestedingen	348,05	365,27	371,09	377,20
Uitvoer van goederen en diensten	284,53	311,93	318,73	322,75
Invoer van goederen en diensten	276,46	307,37	313,03	315,67
Bruto binnenlands product	356,12	369,84	376,80	384,27
Bruto nationaal inkomen	363,14	373,89	381,07	388,63

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

Tabel B.2. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume

<i>Groeivoeten</i>				
	2010	2011	2012	2013
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2,7	0,2	-0,7	0,3
Consumptieve bestedingen van de overheid	0,7	0,8	0,6	0,9
Bruto vaste kapitaalvorming	-1,4	4,1	-0,2	-1,3
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	-3,2	8,6	0,6	-0,4
b. Overheidsinvesteringen	-3,1	5,3	2,5	-7,4
c. Investerings in woongebouwen	3,1	-5,3	-3,0	-1,6
Voorraadwijziging (2)	0,3	0,6	-0,4	0,0
Totaal van de nationale bestedingen	1,7	1,8	-0,7	0,1
Uitvoer van goederen en diensten	9,6	5,5	0,6	0,5
Invoer van goederen en diensten	8,9	5,6	0,0	0,4
Netto-uitvoer (2)	0,7	0,0	0,5	0,1
Bruto binnenlands product	2,4	1,8	-0,2	0,2
Reëel bruto binnenlands inkomen	1,2	0,7	-0,4	0,4
Bruto nationaal inkomen	3,9	-0,1	-0,4	0,4

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

Tabel B.3. Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën

<i>Groeivoeten</i>				
	2010	2011	2012	2013
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2,0	3,1	2,7	1,3
Consumptieve bestedingen van de overheid	1,9	3,5	2,5	2,1
Bruto vaste kapitaalvorming	1,7	3,2	2,7	1,7
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	1,6	2,8	2,6	1,5
b. Overheidsinvesteringen	2,9	4,3	1,8	1,2
c. Investerings in woongebouwen	1,6	3,7	3,1	2,4
Totaal van de nationale bestedingen	3,2	3,1	2,3	1,5
Uitvoer van goederen en diensten	4,7	3,9	1,6	0,7
Invoer van goederen en diensten	6,3	5,3	1,8	0,4
Ruilvoet	-1,6	-1,3	-0,3	0,3
Bruto binnenlands product	2,0	2,0	2,1	1,8
<i>Pro memorie:</i>				
Deflator van de totale finale vraag	3,9	3,5	2,0	1,2
Bijdrage van:				
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	1,2	1,1	1,1	1,0
(a1) Loonkosten per product	-0,1	0,8	1,0	0,4
(a2) Netto indirecte belastingen per product	0,1	-0,1	0,3	0,1
(a3) Winstmarges per product (2)	1,2	0,4	-0,2	0,5
(b) Invoerkosten	2,7	2,4	0,8	0,2

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

Tabel B.4. Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten

Jaargemiddelde groeivoeten, tenzij anders vermeld

	2010	2011	2012	2013
<i>Loontrekkenden in de marktsector</i>				
Loonkost per werkelijk arbeidsuur	0,8	2,2	3,2	1,3
<i>p.m. idem, na aftrek van loonsubsidies (1)</i>	0,0	1,8	3,3	1,4
Loonkost per persoon	1,0	2,8	3,2	1,1
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	0,8	2,5	3,1	1,5
Brutoloon per persoon	1,0	3,2	3,1	1,4
Indexering	0,5	2,5	2,8	1,5
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	0,2	0,1	0,3	0,0
Brutoloon per persoon voor indexering	0,5	0,7	0,3	-0,1
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	1,1	2,5	0,1	-0,1
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	0,8	1,8	0,2	0,0
Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (2)	1,9	4,7	3,4	1,1
Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen	1,9	5,1	3,3	1,4
<i>Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)</i>				
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (2)	34,8	34,3	34,4	34,1
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (3)	24,9	25,0	25,2	25,0
Werknemersbijdragen (4)	10,5	10,5	10,5	10,5
<i>Inflatie en indexering</i>				
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2,2	3,5	2,8	1,0
Inflatie: gezondheidsindex	1,7	3,1	2,6	1,1
Indexering lonen en wedden overheidssector	0,3	2,7	2,5	2,3
Indexering sociale prestaties	0,7	2,7	2,7	2,0
<i>Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)</i>				
Toegevoegde waarde in volume	2,5	2,4	-0,5	0,0
Arbeidsvolume (in aantal uren)	1,0	2,4	0,3	0,0
Productiviteit per werkelijk arbeidsuur	1,5	0,0	-0,8	0,0

(1) Volgens de methodologie van de nationale rekeningen, esr 95, moeten de loonsubsidies geregistreerd worden als een subsidie en niet als een rechtstreekse vermindering van de lasten op arbeid. Bij de definitie van de loonkosten worden zij dus niet in rekening gebracht. De loonsubsidies zijn van allerlei aard en worden door verschillende entiteiten van de overheid gefinancierd (door de sociale zekerheid: Sociale Maribel, alternatieve financiering van de lastenverlagings voor de non-profit, activering van werkloosheidsvergoedingen, dienstencheques, jongerenbonus non-profit; door de federale fiscaliteit: nacht- en ploegenarbeid, overuren, algemene subsidie, onderzoekers, koopvaardij, zeevisserij, zeesleepvaart, baggeraars, sportlui; door het Vlaams Gewest: oudere werklozen; door het Waals Gewest: Prime à l'emploi).

(2) Inclusief fictieve, extra-legale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(3) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid

(4) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

Tabel B.5. Situatie op de arbeidsmarkt

Duizendtallen, jaargemiddelden

	2010	2011	2012	2013
I Totale bevolking (II+III)	10895,6	10993,6	11075,0	11155,6
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7179,7	7225,0	7249,9	7274,7
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5679,4	5744,1	5809,6	5864,1
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5216,2	5249,5	5265,4	5291,6
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4483,3	4544,9	4552,6	4553,3
(a) Loon- en weddetrekkenden	2916,6	2968,2	2974,0	2972,7
(b) Zelfstandigen	726,0	735,6	740,9	744,0
(c) Overheidsadministratie	840,7	841,1	837,7	836,7
V. Grensarbeid (saldo)	79,2	76,9	76,5	76,5
VI. Werkloosheid (concept FPB)	653,8	627,7	636,3	661,7
(a) Niet-werkende werkzoekenden (1)	564,6	544,7	559,2	589,7
(b) Oudere niet-werkzoekende UWV's (2)	89,2	83,1	77,1	72,0
Werkloosheidsgraad (VI/III)	12,5	12,0	12,1	12,5
Activiteitsgraad (III/I.bis)	72,7	72,7	72,6	72,7
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	63,5	64,0	63,9	63,6
<i>Pro memorie</i>				
Werkloosheidsgraad (Eurostatstandaard)	8,3	7,2	7,4	7,6

(1) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

Tabel B.5.bis Situatie op de arbeidsmarkt - detail

Duizendtallen, jaargemiddelden

	2010	2011	2012	2013
I. Totale bevolking (II+III)	10895,6	10993,6	11075,0	11155,6
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7179,7	7225,0	7249,9	7274,7
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5679,4	5744,1	5809,6	5864,1
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	195,3	192,2	186,9	184,3
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen	9,9	9,0	8,3	7,4
- Vrijgestelden om reden van studies	21,6	21,6	22,1	23,0
- Volledige loopbaanonderbreking (2)	24,7	24,3	23,3	22,3
- Conventioneel voltijds brugpensioen	120,3	119,2	115,0	112,7
- Volledig werklozen in beroepsopleiding	18,9	18,1	18,1	18,8
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5216,2	5249,5	5265,4	5291,6
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4483,3	4544,9	4552,6	4553,3
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	379,9	417,4	402,9	379,8
- Deelt. IGU (4) + onvrijw. deelt. met uitkering	52,6	52,5	51,7	51,1
- Activering	85,4	116,8	101,4	85,7
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen	4,0	3,2	2,5	2,0
** Herinschakelingsprogramma	0,0	0,0	0,0	0,0
** Plan 'activa' (5)	61,7	90,0	72,6	59,5
** Herintegratie oudere werklozen	13,1	17,4	20,1	18,0
** Doorstromingsprogramma	5,2	4,9	4,8	4,8
** Eerste werkervaring	0,0	0,0	0,0	0,0
- Gedeeltelijke loopbaanonderbreking (2)	240,9	247,0	248,7	242,0
- Deelt. Bruggepensioneerden	0,6	0,7	0,7	0,6
- Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats	0,4	0,4	0,3	0,3
V. Grensarbeid (saldo)	79,2	76,9	76,5	76,5
VI. Werkloosheid (concept FPB)	653,8	627,7	636,3	661,7
(a) Niet-werkende werkzoekenden (6)	564,6	544,7	559,2	589,7
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (1)	89,2	83,1	77,1	72,0
p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	28,4	28,1	28,2	28,3
p.m. Tijdelijke werkloosheid (1)(7) (budgettaire eenheden)	49,5	35,9	41,0	42,1
p.m. UVW-WZ (1)(8) - jaarlijkse verandering	4,3	-16,7	-4,6	13,2

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Inclusief tijdskrediet en crisistijdskrediet

(3) Zonder inbegrip van de tijdelijke werkloosheid

(4) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantie-uitkering (IGU) genieten

(5) Inclusief SINE, startbonus en stagebonus

(6) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(7) Inclusief crisisschorsing bedienden

(8) Inclusief PWA-vrijgestelden

Tabel B.6. Rekening van de particulieren (1)

Miljarden euro

	2010	2011	2012	2013
I. Lopende transacties				
a. Middelen	327,61	336,26	346,48	352,54
1. Netto-exploitatieoverschot	10,29	10,10	10,29	10,37
2. Gemengd inkomen	22,23	22,17	22,44	22,64
3. Beloning van werknemers	187,71	195,79	202,25	205,33
Brutolonen	138,01	144,19	148,60	151,00
Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers	37,10	38,61	40,04	40,48
Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers	12,60	12,99	13,61	13,85
4. Netto-inkomen uit vermogen	30,54	28,52	28,15	28,11
Ontvangen rente	10,70	10,74	10,04	9,30
Betaalde rente (-)	3,47	3,71	3,33	2,91
Winstuitkeringen	14,83	13,02	12,80	12,80
Overige	8,48	8,47	8,64	8,92
5. Sociale uitkeringen	69,56	72,65	76,25	79,04
6. Overige netto-inkomenoverdrachten	3,81	3,97	4,04	4,12
7. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	3,46	3,06	3,06	2,93
b. Bestedingen	306,34	317,51	325,93	331,55
1. Belastingen op inkomen en vermogen	45,40	47,65	49,14	50,69
2. Sociale premies, waarvan:	72,48	75,18	78,19	79,21
Werkelijke sociale premies	59,88	62,19	64,58	65,37
Toegerekende sociale premies	12,60	12,99	13,61	13,85
3. Consumptieve bestedingen	188,45	194,69	198,60	201,65
c. Nettobesparingen	21,27	18,75	20,55	20,99
II. Kapitaaltransacties				
a. Middelen	0,68	0,62	0,63	0,61
b. Bestedingen	12,09	11,18	11,37	11,66
1. Bruto vaste kapitaalvorming	22,89	22,68	22,74	22,92
2. Afschrijvingen (-)	13,13	14,00	14,49	15,06
3. Vermogensheffingen	2,49	2,67	3,05	3,72
4. Veranderingen in voorraden en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	-0,08	-0,07	-0,07	-0,07
5. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-0,12	-0,19	0,07	0,07
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	0,04	0,09	0,07	0,08
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	9,86	8,19	9,80	9,94
in % van het bbp	2,77	2,21	2,60	2,59

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.7. Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren (1)

	2010	2011	2012	2013
<i>Groeivoeten</i>				
Primair bruto-inkomen	-0,2	-0,6	-0,1	0,1
<i>a. Lonen, waarvan:</i>	0,1	1,2	0,6	0,3
Ondernemingen	-0,2	1,5	0,7	-0,1
Overheid	0,7	0,9	0,4	1,5
Grensarbeiders	2,1	-5,4	0,6	0,0
<i>b. Bruto-exploitatieoverschot en gemengd inkomen</i>	-0,7	-1,7	-0,6	0,5
Bruto-exploitatieoverschot van particulieren	-0,7	-0,2	0,2	1,4
Gemengd inkomen	-0,7	-3,3	-1,4	-0,4
<i>c. Netto-inkomen uit vermogen, waarvan:</i>	-0,8	-9,4	-3,9	-1,4
Ontvangen rente	-13,3	-2,7	-8,9	-8,5
Betaalde rente (-)	-17,1	3,9	-12,6	-13,8
Winstuitkeringen	1,4	-14,8	-4,3	-1,3
Secundaire inkomensverdeling				
<i>a. Overdrachten aan particulieren, waarvan:</i>	-0,4	1,3	2,0	2,3
Sociale uitkeringen	-0,4	1,3	2,2	2,4
<i>b. Socialezekerheidspremies (-)</i>	0,3	0,6	1,3	0,1
Werkelijke sociale premies	0,3	0,7	1,1	0,0
Toegerekende sociale premies	0,6	0,0	2,2	0,6
<i>c. Belastingen op inkomen en vermogen (-)</i>	3,8	1,8	0,4	1,9
Bruto beschikbaar inkomen van de particulieren	-1,2	-0,8	0,1	0,6

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel B.8. Rekening van de ondernemingen

Miljarden euro

	2010	2011	2012	2013
I. Lopende transacties				
a. Middelen	36,74	37,18	33,88	34,59
1. Netto-exploitatietoerschoot	42,50	45,01	41,07	42,24
2. Sociale premies	12,37	12,22	12,59	12,67
Werkelijke premies ten laste van de werkgevers	6,60	6,59	6,76	6,82
Premies ten laste van de werknemers	2,24	2,27	2,32	2,38
Toegerekende sociale premies	3,53	3,36	3,50	3,48
3. Netto-inkomen uit vermogen	-18,48	-19,55	-18,76	-19,14
4. Overige netto-inkomenoverdrachten	0,36	-0,51	-1,01	-1,19
b. Bestedingen	22,51	23,80	25,63	26,46
1. Belastingen op inkomen en vermogen	10,13	11,57	13,04	13,79
2. Sociale uitkeringen	8,90	9,15	9,53	9,73
Particuliere sociale verzekering met fondsvorming	5,37	5,79	6,02	6,26
Rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door werkgevers	3,53	3,36	3,50	3,48
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	3,47	3,07	3,07	2,94
c. Nettobesparingen	14,24	13,38	8,26	8,13
II. Kapitaaltransacties				
a. Middelen	3,31	4,42	3,45	3,57
b. Bestedingen	3,25	8,35	6,25	5,38
1. Bruto vaste kapitaalvorming	42,46	47,39	48,93	49,45
2. Afschrijvingen (-)	42,16	43,99	45,31	46,72
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	0,45	0,44	0,61	0,78
4. Veranderingen in voorraden	2,20	4,15	1,37	1,39
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	0,00	0,00	0,00	0,00
6. Te betalen kapitaaloverdrachten	0,31	0,35	0,66	0,48
III. Vorderingenoverschoot (+) of tekort (-)	14,29	9,46	5,45	6,32
in % van het bbp	4,01	2,56	1,45	1,64

Tabel B.9. Verrichtingen met het buitenland

Miljarden euro

	2010	2011	2012	2013
I. Lopende verrichtingen				
a. Bestedingen	283,12	317,45	323,04	326,75
1. Invoer van goederen en diensten	276,46	307,37	313,03	315,67
2. Beloning van werknemers	2,17	2,34	2,42	2,47
3. Indirecte belastingen (op productie en invoer)	1,69	1,76	1,81	1,83
4. Netto-inkomen uit vermogen (-)	2,67	-0,03	0,07	0,11
5. Overige netto-inkomensoverdrachten	2,63	3,01	2,81	3,77
6. Sociale premies	2,09	2,17	2,24	2,28
7. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0,74	0,77	0,81	0,84
b. Middelen	293,87	321,31	328,46	332,63
1. Uitvoer van goederen en diensten	284,53	311,93	318,73	322,75
2. Beloning van werknemers	7,52	7,56	7,81	7,93
3. Subsidies	0,69	0,62	0,62	0,62
4. Belastingen op inkomen en vermogen	-0,22	-0,23	-0,19	-0,20
5. Sociale premies	0,73	0,79	0,81	0,83
6. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	0,62	0,65	0,68	0,70
c. Saldo van lopende verrichtingen	10,75	3,86	5,42	5,88
II. Kapitaalverrichtingen	-0,44	-0,56	-0,78	-0,87
1. Netto-kapitaaloverdrachten	-0,29	-0,47	-0,28	-0,37
2. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (-)	0,15	0,09	0,50	0,50
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-) van de nationale economie	10,31	3,30	4,64	5,01
in % van het bbp	2,90	0,89	1,23	1,30